

המציפה

ערוג שבועי

לכל עניני החיים, לספרות ולמדעים ולכל עניני היהודים.

יוצא לאור בכל ערב שבת.

מחיר החתימה על המצפה

כאוסטריא אונגריין :

לשנה 7.— כתרין
/ חצי שנה 3.50
רבע 1.75

באישכנז :

לשנה 8.— כתרין

כיתר הארצות :

לשנה 9 כתרין — 9.50 פראנק.

”רמת המצפה”

נכנסת עתה בגליון עצמו, הגדולתה משהיה ומכיל חמר ספרותי יותר מאשר עד כה. אין הנחה מהמחיר.

מחיר גליון בודד 14 הלר.

מחיר מודעות או הזכרות לנפטרים לפי גדל השטח.

בדכת מדי 60 הלר. הודעת אידוסיין כתר. זו או זו בראש הגליון שני כתרין

המשנה מקומו עליו להודיענו מיד לא רק שם מקומו החדש, כי גם שם מקום בית הדאר הקודם.

קאנטא שלפאסטישעק נומר 76.918 האדרסה לבית המערכת ולארמניסטריצה

„HAMICPE“ Kraków,

(כהנין לארץ להוסיף: Oesterreich)

בע”פ: רהוב מעכאסטיאנא 32

Kraków, 18 Listopada 1910.

גליון מג.

קראקא, ט”ז השון פ’ וירא התרע”א.

הוא, אשר עם אחד מנענע את ראשו מפני השפעתו של השני, מקבל את דמותו ונמס בעצמותו. התבוללות בפע זוהי עובדה הנפרצה תחת כל אזורי השמים ובכל הזמנים. כבר קימה אותה האנתרופולוגיה בראיות מדעיות. כבר כמעט הקדמוני של האנושות התמוגו העמים אלו בתוך אלו. כל לאום, כל שבט, אשר אנו מכירים, הוא כבר תולדת הרכבת-גזעים. אין כלל עם בעולם, שיחיה כלו שייך לגזע טהור אחד: אין עם, אשר מפוסו יהיה אחדות כליל בשמה של סוג אחד, בצבע שערותיו, מדת ראשו, גוון עיניו ובישאר סימני הכר.

ולא רק בימים שקדמו להיסטוריה, שהיתה עוד נרדמה ידיעת עצמם של העמים. אף בזמן מאוהה, בזמן שכבר רגש ההבדל הלאומי בא לידי הברה, התבוללו כמה לאומים גדולים וחשובי תרבות. אין לכהן, לאומים מתהווים ולאומים חודפים. הללו נוצצים ומיספים אומץ, תשיג צמרתם ודליותיהם תנמשנה למרחקים והללו מזקינים, מתנונים, תקמל פאורתם מלמעלה ושרשיהם מלמטה ייבשו. איה עמי המורה, שהטילו לפנים את איתם על כל העולם העתיק ונכרו חילים להניח את אבני היסוד של התרבות האנושית? שום קטסטרופה לא פגעה בהם, לא טאטא אותם שום סער היסטורית מעל פני האדמה. מאפס אונים ורוב ימים אבד כלח על האשורים והכבבלים, החתים והלודים, המדים והצורים ויתפוררו וימסו בתוך תבוללי העמים הכובשים. כמוהם כן פנו מן העולם

חברתית, גם בני דת משה, הלא הרת הוא ענינו הפרטי של כל אדם, שגור בניהם של המתקדמים, מה לה ולהחיים הצבוריים? בתור לאום, בתור צבור נבדל, צריך העם העברי לפי המתבוללים להבדל מן החיים ולהטמע בתוך הנכרים, אם רק יצא העם העברי תוכל השמיעה הגמורה לצאת אל הפעל וארוכה תעלה לפצע דורות.

אמת, קיומם של לאומים בטובנם הרגיל אינו קצוב ועולם, אין כח למעלה מן הטבע המכריח מציאות נצחית של צבורים, שאחדות הלשון אוגרת אותם. עמים אינם כלל כחות נצחיים או אידיאות, הבאים לידי גלוי בקבוצים אנושיים, כמו שהזו הוגים-הוים. אין בנמצא כלל הרמוניה טמורה של התכל, אשר קולות-הנגון שלה הם הלאומים וכאשר יחסר קול-נגון אחד, כלומר לאום אחד, פגומה הרמוניה, כמו שצפו באבני לבם רומנטיקים בעלי דמיון, כל מספיקה לאומית והיסטורית שייכה היום לבלוי הסחבות, יתעסקו בה גמושות, תשוחחנה בה טוורת בלבנה.

לאומים אשר אין בהם יותר מאשר רק סימני לאומיות פשוטה, אשר אינם נבדלים משכניהם רק בלשון, מסורה מדינית ובקצת דרכי החיים, מתבוללים בנקל. כשיודמן אשר ישנו עמים פוגשים זה בזה באיוו מדינה, מסתגל האחד להשני ומתדמה לו. אין יוצא מן הכלל. לפעמים נוצרה מן שתי המהיות הרכבה לאומית חדשה, אבל על פי רוב, גמר מהלך ההסתגלות

בער דעוו. מאורשים מרחשון תרע”א. ישענד-ישוב. ליסקא. שמחה גלב. יטולמיות קניג. טארישים. מונסטרוזיקא. בוריסלב.

ישאלת ההתבוללות.

המתבוללים שואלים: הכי אי-אפשר, אשר יבוא פעם קין לצער הגלות? הכי נמנע, שתהדל המהות הנבדלה, הגורמה את משממת עמים? הכי נכצר ממנו שיבטל אות-קין, החרות על מצחו של הנודד הנצחי ויכלה פעם כל הבדל צבוי והברתי של היהודים וישוו להנכרים בלשון ובמנהג, במראה ובהשקפה, בהופעות החיים ובדרכיהם ובכל מהותם? הכי אין לאל יד העברים להיות לעם אחד עם הנכרים? ותורה מורשת אבות מה תהיה עליה? המתבוללים הרגילים אינם מרהיבים עוז בנפשם, להטוף גם התאחות רחית. התורה תהיה מונחת בקרן זוית. תש כחה, לא תהיה מנעת כלל לפי המתבוללים, לאצול איוו עצמות נבדלה ליהודים ולהפרידם מן האומות, כה מכריזים המתבוללים עלינו להיות נכרים ובתור תוספת, בלי חשיבות

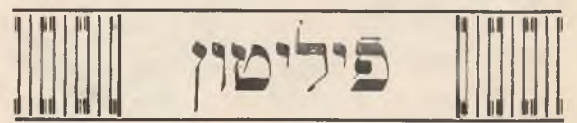
הישני — ולנו חסרים כל ה”ימים” — צועקים החדשים בדחקם את עצמם, לפלם להם נתיב אל ר’ יודל. — אל תצעקו! לכלכם אמר! הלאו! שיהיו לי ה”ימים”.

את ה”חדשים” אוהב יודל ביותר, יודע הוא, שאצלם הפרוטה מצויה בכיס, כי הלא זה עתה עזבו את אבותיהם ובאו הנה, ובודאי לא באו ריקם. אותם הוא מבכר תמיד במכירתו את ה”ימים”, וכאשר ישאלו איזה מן ה”ישנים” ברגו, מדוע ימכר להם את ה”ימים” אם כבר הבטיחהו למענו, עונה יודל בנחת: ראש-גמרא יש לך ונא תוכל להבין, הלא חרפה היא זאת! אותם הבחורים החדשים קונים אצלי קומפלטים שלמים, להם צריכים, כל ה”ימים”, ומה אתה חפץ שאמכר לך “יום” בודד ובה אפסיד קומפלט שלם? הלא איך שוטה!

— אבל חלא...
— כן, כן — נכנס יודל בכורו — הבטחתי לך ובוראי תקבלהו. אבל חכה, יש לי עוד בהרכה מקומות ללכת ובודאי אשיג. ה”ימים” נחלקים אצל יודל לשלשה מינים: עדיות, בינוניות וזבוריות. העדיות הם אלה, שבעליהן לא יחפצו באכילת הבחור אצלם, אלא משלמים כסף בעד כל היום, ועל הבחור אך לבא ביום הקבוע ולגבות את הבסף. בעד יום כזה גובה יודל ממיטב כספו של הבחור, או עושה אתו קנוניא למחצה או לשליש. קוני ימים כאלה הם “שפמולנטים”. ישנם בחורים, שכבר מילדותם, בלמדם עוד בילמוד תורה, אכלו “ימים”, ימי אכילה יש אך שבעה במספר, ולא יוכלו להוסיף עליהם.

עם הבילותיהם ותרמיליהם” כאנשי צבא חדשים אל הקסרקסין. למאות נהרו הבחורים בכל הצי שנה מכל נקומות רוסיה ופולן לשייבה גדולה זו בת חמש מחלקות, שבמחלקה הראשונה היה צריך הבחור להבין בעצמו דף גמרא ותוספות ובחמישית התכונן כבר להיות הוראה וסמיכת רב. ואלה ישיצאו זכאים מיום הדין, בלומר שעמדו על מבנם ולא נדחו מטעם ראשי הישיבה, לשוב להתכונן ביישיבות הסמוכות ללומזה — קפצו בשמחה מן הישיבה החצרה מקום שם עומד יודל האדום מוקף מעגל עב של בחורים בני פנים ומלבושים שונים, ונושא ונותן עמם.

”תורה” יש להם כבר, הלא נתקבלו אל הישיבה משאת נפשם, ועתה לקמח” הם צריכים. — במה אוכל להושיעכם? היו לי אך ששה “יום רביעי” וכבר מכרתי אותם — טוען יודל, כאלו משתתף בצערם של אותו הבחור בעל הפנים הנפיים, הרורש ממנו את היום הרביעי החסר לו. — ומה נשמע ר’ יודל עיד היום הראשון? שהבטחת לי? היהיה לי “יום ראשון”? — שואל בחור אחד רו פנים, אשר מבגדיו ומרבוירו נכה, כי ליטאי הוא. — לגמרי שכחתי! תיכף אמר לך — עונה יודל בהוציאו מכיסו את פנקסו, ואחרי הביטו שם רגע המשיך הלאה: יש לי לעת עתה שלשה “יום ראשון”, מחיר כל אחד רובל והצי, אתה במדומה לי הזמנת אצלי יום ראשון בעד רובל? כן, יש לי כזה, אבל מחר אתן לך תשובה. — ר’ יודל! ולי חסרים שלשה “ימים” — צועק

פיליטון

מזכרונות הישיבה.

(א)

מוכר ה”ימים”.

(ציור)

— יודל האדום — כן קראו לו כל בחורי הישיבה, מבלי דעת מדוע. אלא קבלה קבלו מחבריהם וחבריהם מחבריהם. הוא היה בעל קומה ממוצעת וראשו מורד תמיד לארץ, כאלו הוא מבקש מציאות, זקן לו רהב וצבעו נוטה יותר לשחור מאשר לצהוב. פניו רחבים וחורוים ועיניו תמיד עיפות. ומדוע קראו לו אדום? אולי בשביל החטופרת האדומה שעל גבי חטמו הארוך, שממנה ולמטה נטה החטם מהדרך הישרה, באלו חפץ לסלול לו מסלה אחרת, או אולי בשביל שאחרי שתתו מעט יישי היתה לו עדנת הארטימות באמת? מי יודע? הוא היה מטפל בפרנסות רבות, היה שדכן וצובע בנדים, סרסור ועושה דיו, ושני חרשים בשנה אחרי הפסח ואחרי הסכות, ימי ה”סיוון” של סבלת תלמידים חרשים בישיבה, היה יודל עוזב את פרנסותיו ונמסר בלו לעסק קבלת ה”ימים” (בלומר הבטחת בעלי בתים, שיתנו ארוחה לבחור יום בשבוע) ומכירתם. או היתהו החצר הגדולה של ישיבת לי... הנודעה בפולן, מלאה פנים חדשות של נכנסים ויוצאים

אבות התרבות האיטליה, האטרוסקים ונטמעו בתוך הרומים, גו נין ונכד, אשר בישטם יתפאר. כן פסו ויאבדו, בתוך הגרמנים והרומנים, העם הכביר של הקלטים, אדוני ארפה התיכונת והמערבית מלפנים; רק לפרורים קמנים ממנו (הברטונים, האירים, הסקוטים וכו') עלתה להמלט מן הכליון הכללי הלו.

חרכ-המטיעה טרומה היא, למוישה למכח ומכלה את הלאומים הרגילים הלישונים. כחה גדול אף בהיות לעם, הנמצא במעט באיוו מדינה, מרכז לאומי גדול ותקיף, אבל המרכז הוא נמצא במרחקים, כן נטמעו הגוטים המערבים בתוך הספרדים, הגוטים המזרחים בקרים, הלונגוברדים בתוך האיטלים הצפוניים, הפרנקים בתוך. הצרפתים, הנורמנים בתוך הצרפתים ובתוך האיטלים הדרומיים, אף שהיתה לכל אלו מולדת גדולה ותקיפה, גרמניה, אשר מושליה נשאו על ראשם כתרם של קיסרי רומי והתיטרו להיות פטרונים של כל הנצרות. כן ספג שטף ההתבוללות את מאות אלפי הצרפתים ההונגוטים, שבקשו בסוף המאה ה"ז ספלט מפני הדלפת של קנאת הרת באשכנז ובנידרלנד, אדון הצרפתים נתבנה מלך הישמי, תרבותם של רסין ומוליה, של מונפן ופסקל, תפסה בידה את שכמ השלטון הרוחני של אירפה ובכל זאת לא הספיקה הלשון הנבדלה ותרבות הצרפתים והשיבות עמו של לודוויג ה"ד, להיות גדר לנורדים, השומרה בעד הישפעת העמים, שכתובם התישבו.

הלאומים, אשר לשונם היא סימן הברלב העמרי, יכולים להטמע בנקל, אבל יש צבורים, אשר בקרבם אצור כח התנגדות יותר גדול, אשר רגש הברלב יותר עמוק, אשר כח החיים בהם יותר אטיף מאשר אצל הלאומים הרגילים. יש צבורים, אשר טעמים פנימיים, סבות אחרות מאשר לאומיות, מכריחים אותם להתקים בתור חטיבה נבדלה, למפח טחות עצמית משונה ולחוקה ולהתמידה ולהורישנה לדור יבוא. אין תוקף בעולם, שיוכל להשמיד לאום, ישנימי חיו קשורים בדת לאומית, בין שהדת הזו נבעה כלה ממקור נשמתו של העם ונתעצם בה רוחו, בין שהיא זרה, אבל נתעבלה בתוכו ונעשתה בשר מבישרו ועצם מעצמו ונושאת עליה חותם עצמי של העם. סימני לאום רגילים נוחים לחלוקה, לשון תוכל להרחות מן החיים על-ידי יחסים כלכליים תקיפים, ע"י תרבות שלטת עצומה. צבורים לאומיים יכולים להפסיד את כל רשמייהם הנבדלים, אין איש שימסור את נפשו עליהם, דברים במשמעם, ואולם יחס המאמינים לאיוו דת הוא אחר לגמרי. בלחץ הזמנים יתקים הרבה יותר

צבור לאומי-דת, מאשר לאומי טהור בלבד. הקופטים במצרים חיים עם הערבים זה כאלף שנה ובכל זאת עד כמה שלא נגדו בדתם הנצריה טחמת בערותם האכרית, לא נבלעו עד היום בהערבים. צבור נבדל הם, למרות מעוטם ומשתמשים הם לצרכי דתם בלשון אבותם הקדמונים, בלשון עם-החרטמים. אצאאי המצרים העתיקים נצלו משטף ההתבוללות רק עד כמה שהגינה בעדם דת עצמית, יוצאי חלצי הפרסים הקדמונים, בעלי דת זרתוסטרה (החברים), לא נטסו עוד עד היום בתוך ההודים, למרות שבתם ביניהם זה קרוב לאלף שנה. ברים הם עד היום בלבושם, טנהגיהם, דרכם המסחרית וכו', אף לשונם הלאומית הזורש (הפרסית של ימי הבינים) הישתמרה בתור שפה קדושה. אין רצון פלימי הפרסים האלו להכפף תחת השפעת יושבי גנגס. אכפס הגדול של המון ההודים, העולה על הפרסים האלו יותר מאלף טונים, לא הספיק להאבידם וכנשלם. הארמים כנבל וארם, במדה שיש להם דת עצמית (הנצרות היקוביטית והנמטורית) לא שקעו כלל בהזרם הערבי, שבלל את כל המורה לצבור ערבי אחד. הדת הנבדלה קימה את הלאומיות הארמית (הסורית). שפתם הקדומה נשתמרה בתור לשון התפלה ובקצת מקומות עלתה אף בחיים, להחזיק את הלישון הקדומה, אם גם בצורה נישחתה. כן גם לא התמססו המנדעים המעטים (צבעים), בתוך הערבים, אף שהתנונו ונבלו בהתאמה לחקי צמיחה וכמישה של לאומים, הישבלת הערבית לא מצאה די אונים, לגרוף אף מן החיים את שפתם הנבדלת-הארמית. הדת הנבדלה היתה מכבד תקיף, מצודה אדירה, שחסתה בה הלאומיות, בישעה שהקיפוח צוררים מכל צד, כקש נדף נשמטו בני קשת של הישפעת חוק, שנקלעו למען ערער את יסודותיה. צבורים לאומיים יכולים להתבולל והם מתבוללים על נקלה. אבל צבורים לאומיים-דתיים כועגים ללשון העת וממלאים פיהם שחוק למראה שטף טמיעה עובר.

מתתיהו מיוזיש.

על המצפדה

פרופנציות חדשות.

היהפוך כושי עורו? התוכל גליציא לשנות פניה, להיות כאחת מדינות התרבות? גליציא תשאר גליציא, לדיק עמלו מחוקקים, לבטל את זכות הפרופנציות שהיו לאצילים ולעדות מורשה מימי הבינים ואח"כ

לקפת המדינה. מתו הפרופנציות, תחינה הפרופנציות! במרם במלו הפרופנציות הישנות כבר הכינה הנהגת המדינה פרופנציות חדשות, מלבד רישונות למכר משקים, שהלקה למאות אצילים, להשיב להם חנם את זכות הקארטישמות נחלת אבותיהם, אע"פ שקנתה מידם המדינה את הזכות בכסף מלא — עשתה הנהגת המדינה גם כל בית מזינה, שנתנה רישון עליו, לפרופנציה גמורה, לשלם דמי חכירה לקפת המדינה. ההבדל הוא רק, כי תחת ישעד בה רק מוזג אחד ראשי שלם ככל מקום את דמי החכירה בעד כל המזוגים, ישלם מעתה כל מוזג ומוזג כעצמו את דמי החכירה לקפת המדינה בכל אישר ישימו עליהם הועדים, שיהיו קבועים בכל טחון ומחון. כועד ישבו שר הטחון וסגניו, באי-כח ועד-המדינה והם יעריכו את כל מוזג, לשלם דמי חכירה באופן שלא תפסיד הנהגת המדינה מאומה מהכנסותיה, שהיו לה עד כה מחוכרי הפרופנציות. אלפי בתר יהיה על כל מוזג לישלם דמי חכירה, מלבד המסים העצומים, שישלמו עד כה ושעוד ישיתו עליהם, יכולים אלה המזוגים היהודים, שלא השיגו זכות מזינה, לברך ברוך שפטרונו בלב שלם, אם רק תמצא ידם ליסד להם מעמד אחר.

לב טולסטוי.

כשיחות מימי קדם נראה הדבר, הסופר והפילוסוף הרוסי הישיש לב טולסטוי ברה מארטונו ונעלב והניח מכתב, כי הוא הפין לכלות יתר שנותיו בכדידות. הגראף לב טולסטוי היה בימי נעוריו, ככל בני משפחתו, אציל עלו רודף תענגים ופקיד בצבא הרוסי. אח"כ כתב רומנים מלאים סוסר השכל, שנתקבלו לא רק ברוסיה, אלא בכל העולם תרגמום. מאז היה מורה ומדריך לכל חושב מהשכות בעמו. מלבד פעולתו בתור סופר עסק גם בגמילת חסדים הרבה והיה למופת במדותיו. איש בזה, שישד שמה חדשה בחכמת החיים, אי אפשר היה שלא יגיע למחלקת עם כהני הדת ועם תקיפי המלכות, שהוכיחם על חטאיהם וכצעם. גם כעקרי הדת הנצרית נגע, על כן נדוהו ראשי הכהנים והוציאוהו מן הכלל, גם הממשלה ששמתדו ואסרה את ספריו, אך כל אלה עזרו רק להרבות כבודו ולהוסיף חשק ללמוד ספריו ודרכיו. ליהודים התיחס תמיד בידדות והגין עליהם, מכמה מקומות בכתביו נראה, שהוא נוטה בלבו ליהדות, אלא שגם חכם וחסיד במוהו לא ידבק בעם גרף ובזוי. פרס נובל ומיליון בעד זכות הוצאת ספריו, שהציע לו מאן לקבל בשחוא לעצמו היה רוצה לחלק כל הונו לעניים, אבל בני ביתו לא נתנוהו. עתה עזב ביתו ועשרה, להיות

ואלה מגלים סוד ואומרים, כי מה"ימים" לבד כבר השיא שלש בנות. ואז מוסרים אחד להשני את החדור ההלצי. שיצא מפי יודל. פעם בהתאוננו על עניותו ודחקותה, שאלוהו: — הלא מתעסק אתה בעבודות רבות ואין לך עוד מכלן כדי להיות? על זה ענה: אני אבאד לכם ותכינו: הקב"ה מסר להמלאך המטונה על הפרנסות, שישא גם לי את חלקי, הוא עשה את שליחותו, ירד על הארץ ושאל את העובדים: איפה יושב יודל הצובע? — אמרו לו: יודעים אנחנו את יודל השדכן ולא צובע. שב המלאך והפרנסה בידו השטימה ואמר: רבשע עשיתי את מצותך, אבל אין שם יודל צובע, כי אם שדכן. — אז טול פרנסה בשביל השדכן! המלאך עשה כן, אבל בפעם השנית אמרו לו, שפה גר יודל העושה דיו, ושוב שב המלאך השטימה והביא פרנסה בשביל העושה דיו, אז אמרו לו, שיש יודל סרסור אחר כך אמרו לו, שיש מוכר ימים ושוב צובע וכן הלאה. המלאך השיב לבסוף את כל הפרנסות השטימה ואני נשארתי עני מדכא מטפל במשפחה גדולה, החי בצער ובדחוק גדול. ה"חדשים" בשטעם חכמה זו שר יודל צוחקים מעט ומתפלאים, אחר כך שבים שוב כל אחד לתלמודו, ושוב שם יודל נשכח כמת מלב. קדאק. ג. ט. פ. ל. ב.

לפני נסעם אל חבריהם, או שאיוו מן הבעלים חדלו בתחלת הזמן לתת את "יומם" או בא יודל אל חדר הישיבה והוא עצוב ונונה. — אין עוד "ימים" בעיר! — עונה יודל לישואליו בקול יאוש ובאנחה. — עשרים ימים אכדתי היום! ביהודתי, עשרים ימים! הבחורים מורידים את ראשיהם, כמו משתתפים בצרותה, אבל כקרבם פנימה הם חושבים אז אחרת, הם הם יודעים כבר את התוצאות מזה, וחשים כי הדבר יגע לכיסם. — ומה? אין "ימים" כלל? — בטעט שאין לי, יש אחדים! אבל... והם יודעים כבר את תמצית האבל" ומבינים ברמיזה, כי אחרי האבל" הזה דורש יודל בעד הבינוניות שני רובל ובעד הזכריות רובל וחצי. ובמקרים כאלה מתחילים הבחורים להתרעם, כראשונה בחשאי ואחר כך יוצאים בקשר גלוי ומכריזים "חרם" עליו: אל יעזו אחד לקנות, יאכל הוא כדך את כל "ימיו"! — עושים הבחורים תעמולה ביניהם, אבל אך לעתים רחוקות ינצחו בתחבולתם זו, לרוב ישכרו הבחורים את חיד האחת שלהם, וכל אחד דואג רק בשביל עצמו, כי בהארך החרם לשלוט מוכרחים הם ימים אחדים להיות מכספם ויצא שברם בהפסדם. ימי מלכות יודל בחצר הישיבה הם, כאמור, שני חדשים בשנה, ואחר כך שמו נשבה מלכות בני הישיבה. אבל יש שזיכרוהו ויתחילו שיחה ביניהם על אדותיו. — היש כסף ליודל זה או אין? אלה אומרים, שעני הוא, למרות כל פרנסותיו.

אבל ימי תשלומים יובלו להוסיף בהנה וכהנה, וכל המרבה בימי תשלומים מרבה כסף. את העדיות האדה אין יודל מוכר ואינו מוציאם אל השוק, קונוי כבר עומדים מוכנים ומזומנים לפניו. לעמת זה הבינוניות, כלומר אותם ה"ימים", שהבעלים משלמים בסף בעד ארוחות הבקר והערב, אך לארוחת הצהרים צריך הבחור לבוא ולסעוד על שלחנם, והזכריות, כלומר אותם ה"ימים", שהבחור צריך לבא שלש פעמים ביום לאכל את שלש הארוחות, אותם מוכר יודל במחיר קבוע, הבינוניות בעד רובל וחצי והזכריות בעד רובל. רוב נתני ה"ימים" אינם יודעים, שיודל עושה מזה מסחר, וחושבים אותו לעוסק במצוה, אבל המעטים היודעים, לא יגולו גם כן את המצוה ממנו, באמרו, שהמצוה במקומה עומדת ומה שמוכר הוא רק הזכות על "היום", כי הלא בחורים רבים ישנם. להקונים שלו היה יודל אומר תמיד: ראו, אני לוקח טכס למשל רובל בעד יום, ואתם אוכלים "עליו" שנים רבות, עד כמה שחפצכם ללמוד בישיבה. בשנה הולך היום וחוזר יותר מחמשים פעם, נמצא שיום אכילה עולה לכם בסך שתי קופיקות, ואם אתם פה שתי שנים, אז עולה לכם יום אכילה אך בקופיקה אחת, הלואי על כל היהודים תאמר "מציאה" כזאת. בכל סוף "הזמן" בא יודל אל הישיבה, לדעת את מספר הבחורים, העוזבים אותה ולא ישובו עוד. את ה"ימים" שר אלה רושם הוא כפנקסו, ותיכף הוא הולך אל הבעלים בבקשה להחליף בחור בבחור. אבל יש שהבחורים בעצמם מוסרים את ה"ימים"

ככל מיליון יהודים יודעי לשוננו. ככל העולם תמצאו לכל העתונים העברים יחד אולי עשרות אלפי מוראים, אשר ידבם לבם, עיף רוב באונם, להוציא מכיסם איזה סך קטן לצרכי קריאה עברית והשאר הם "סופרים" ועל כל המוליים או קוני ספרים ועתונים, להמציא להם ספריהם ועתוניהם חנם או נדרו הנאה מן הספרות העברית, יען לא הצליחו לקנות להם שם כבוד סופרים מצוינים ועמלם ללמוד עברית היה לריק... לולא ראיתי זאת בעיני לא הייתי יכול להאמין, שיהיו כמעט כל יודעי עברית אנאויסטים קיצונים כאלה, לחשוב, שאין לשוננו וספרותנו קימות רק להמציא להם ספרים, ואם לא המציאו להם את הכבוד, ראויות הן לרדת לשחת ולהבלע בתהום השכחה, לזקק כל העם היהודי, ובכך אין כלל קוראים עברים בשכר וכל עמלנו ועמל אבותינו הולך לאבדון, וכל זה לפי שכל יודע עברית רוצה מן העברית שלמד רק ישועה לנפשו ולכבודו, אבל לא תועלת הכלל, להרבות קוראים, למען יוכלו החכמים המובהקים להורות את העם הכמה ורעת תורה ומוסר לטוב לו.

צדקה לעניים יתן כל יהודי ברצון, לפי שהוא מסוה להשיג מזה ישועה, שכר טוב, לעצמו לנפשו בעוה"ב, אבל נסו נא לדרוש מסתם יהודי נדבה לקופה הלאומית, שתגיע ממנה איוו ישועה לכלל ישראל, בבזו ישיבך ריקם מלפניו, הרי לא הובטחה בתורה עוה"ב ליחידים בעד ישועת כל ישראל, ומי זה ילמד דעת, כי ארובה, כל יעוד שבתורה הוא בעד התועלת שמביאים לכלל ישראל ולא ליחידים.

הורונו נא רבותי מה ישועתנו! הרי אין בני עמנו רוצים כלל בישועת כל ישראל, יהם מתפללים עליה בשפתם, אלא רק בישועת יחידים, אף לזקק כל ישראל, הרי ואבוי, מה ישועתנו?!

המחמט.

מכתבים מערי המדינה.

קראקא. ביום א' ש"ז היתה אספת חברי אגודת הסוחרים, היו"ב"ר סר שמואל תכנן שפירא פתח את האספה רבת הערך, שהשתתפו בה כשמונים איש, ודבר בדברים ברורים ונפרצים ע"ד צרת הסוחרים בכלל וע"ד אדישותם ונחיצות הסתדרותם, להרים מצב המסחר ולהחזיקו כוה הגנתם. אחרי דבר סר היטלבלאו על-אדות גרסיוס של סוחרים, שעל פי החוק מוכרה הוא להוסיף בכל עיר, אבל בקראקא עוד לא יצא סכלל מהשבה למעשה, יען יש איוו דין ודברים בין לשכת המסחר ובין חברת הסוחרים הנצרות. אחרי וכוח רב, שהשתתפו בו דוברים רבים, התקבלה בהסכמה אחת רוולוציה, לדרוש בהוקה פאת לשבת המסחר ומטא באי-כחטנו בוויין ובלבוב, להשתדל בידה עם חברות הסוחרים, ליסד במקום האפשרי גרסיוס של סוחרים בקראקא ע"פ החוק, אח"כ נבחר ועד של י"ב איש, להבין קנדידטים לאספה כללית, שתהיה בזמן קרוב. יש תקוה, שהחברה, שנחיצותה היא למעלה מכל ספק, תפתח לאט לאט באופן מצוין וחוכה מוטלת על כל הסוחרים, לתמוך בידה בכל האפשר ולבהור בויעד שיחיה ראוי לעסוק בראש חברה כזאת, שתוכל לפעול גדולות בהתפתחות המסחר ולהגן עליו ולחולל תקופה חדשה בכל המדינה. בע"כ.

לבוב. סוף סוף מצא אחד מבאי-כח היהודים בוועד המדינה עוה, להרים קולו בשם שולחיו ולקדוה הגר על חתם והעשק, הנעשים לנו בשם החקים במקום הצדק. ד"ר אינגן לנדא, ציר יהודי קראקא, נשא סדברותו בזכות על-אדות תקציב המדינה ואמר, כי לא יסכים לתקציב, יען אין בתי הפקודות מתנהגים בצדק עם היהודים וועד המדינה מעלים עיניו סתם ומעניבם. הדובר הוכיח את ראש ספגת העם סטאפינסקי על גזלו את המזיגה מידי הסוחרים היהודים, דבר משפטים את כל הספגות הפולניות על התיחסן בשאלה הזאת בשנאה ליהודים או העליו עיניהן שהם ונתנו אותם לחרס ולמשפח. קבל על כל העם הפולני השוטים עם היהודים חנם ולשמוע את הטלופונים היהודים, שקלטו אל קרבם תרבות פולנית, מרחקים ודוחים מכל התיים ההברותיים והפוליוטיים. הדחיה והלחץ האלה גורמים שהיהודים הנעלבים סתפחים בספגות עטמיות, שאינן מכניעות ומכונות כל כך את היהודים וקצתם נקרעו כליל מן העם הפולני, להיות ללאום יתרו, זאת היא בטוי הערעור והיאוש של היהודים על חסשטטה מן ההוק. היהודים בתור עירונים סובלים הרבה מן חיקרות וועד המדינה לא אבה להקל מעט את עול חיקרות משכם הערים. הדובר העב בשביל היהודים זכות בחירה להם לבד, שלא יאבדו בהחריהם בתוך הרוב. בדבר האנקטת דרש, שלא ישמטוה, כי אם יסתרו לתקהילה ולשמוע הות דעת אנשים הקרובים אל היהודים ובקאים בענייני ולהוסיף בתוך השאלות עוד שאלה חשובה: אם באסת שוות זכויות היהודים לזכויות כל יושבי המדינה, גם לנגוע בשאלת חלוקת הרשימות למסירת משקים. גולת הפרנסה מידי אלפי משפחות יהודיות היא רשעה, שאין עליה שום הצדקות. בסוף דבר ד"ר לנדא על לב כל הספגות, לשים לב באסת לצרת היהודים ולא לתת להפר כל

על עצמו בלשון רבים. בתורה הצבור הוא הכל והיחיד אינו כלום וליהודי בזמן הזה היחיד הוא הכל והצבור אינו כלום. גם בנוסח תפלותינו תקנו קדמונינו שלא להתפלל על ישועת היחיד אף בצרכיו הפרטיים. אלא על ישועת כלל האומה. "הגני מאתך דעה" לא נאמר, "סלה לי אבי" לא נאמר, "ראה נא בעיני" לא נאמר, "רפאני ה' וארפא" לא נאמר, "ברך עלי את השנה" לא נאמר, אלא הכל על הכלל בלשון רבים והיחיד ממילא בתוך הכלל. וכל זה למה? לפי שישועת היחיד היא לרוב צרת הרבים. כמו שאנו מתפללים ביה"כ, ולא תשמע לפניך תפלת עובדי דרכים בענין הגשם" וכן הוא בכל דבר. בקשה התורה וכן גם מחברי התפלות, להרגיל את בני עמנו, שתהיה תמיד ישועת הכלל נגד עיניהם ולא ישועת עצמם. ובזמן הזה אף צדיקי הדור עוסקים כל ימיהם בתפלות על ישועת יחידים, ולפעמים גם הם באים במבוכה. בראותם את הסתירה, שבין ישועת היחיד ובין צרך הכלל. מעשה בחסיד אחד, שבא לפני רבו בבקשה: קניתי אלפים כור דגן והיום ירד הישער ועלי לבא לידי דלות, הוק רב, רבי, עלי להפסיד, יתפלל נא הרבי, שתבא עלי ישועה, שיתיקר הדגן! הצדיק הרים עיניו למעלה והתפלל: הש"י יביא ישועתו על כל ישראל. "ואותי אין הרבי מכרך?" התהנן החסיד. הצדיק ענהו בתמיה: "האין אתה בכלל ישראל?" "האין הרבי יודע איך אומרים? — ענה החסיד — עם יהודים מוב ללכת רק אל ביהכ"נ" "סוף שתצטרך גם אתה לישועת הכלל", גער בו הרבי בנויפה והפנה פניו ממנו. לימים שכר החסיד בית משרפות יי"ש, גם קבל עליו להספיק שבלת שועל ולהם לצבא ולאסונו יצלה מאד מחיר כל מיני התבואה ומחר תפוחי-אדמה, כל הארץ נאנחה מפני חיקרות והוא היה מוכרה לקנות כל צרכי בית החרשת וצרכי הצבא ברמים יקרים ולהפסיד כל הוננו ובא אל הרבי והתהנן, שיתפלל שיחול שער התבואות. "ואיה פוך? תמה הרבי, עתה לך אל ביהכ"נ עם כל היהודים והתפללו יחד: כך עלינו את השנה הזאת ואת כל מיני תבואתה".

באו וראו איך לעגו חז"ל למבקשי ישועות יחידים: על "לעשות ברצון איש ואיש" (אסתר א') אמרו במדרש: "אמר לו הקב"ה, אני איני יוצא מידי בריותי ואתה מבקש לעשות ברצון איש ואיש! בנוהג שבעולם שני בני אדם מבקשים לישא אשה אחת, יכולה היא להנשא לשיניהם? אלא או לזה או לזה. וכן שתי ספינות בים, אחת מבקשת רוח צפונית ואחת מבקשת רוח דרומית, יכולה היא רוח אחת להנהיג את שתיהן? אלא או לזו או לזו. למחר שני בני אדם באים לפניך בריך, איש יהודי ואיש צר ואויב, יכול אתה לצאת ידי שניהם? אלא ישאתה מרומם לזה וצולב לזה". עד הוכן מגיעים הדברים: אין הקב"ה יכול להביא ישועה לכל יחיד בריותו! לולא נאמר זה במדרש אי אפשר לאמרו. אבל אח"כ בזמן הזה אין להם עם בוראם ועם רגש המוסר שלהם אלא עסקי יחידים. פלוני מבקש ישועה, שהמספוא לא יעלה יפה בכל העולם, לפי שהוא קנה מספוא וירא מפני ההפסד. ופלוני מבקש ישועה, שהמספוא יעלה יפה וירד מחירו, לפי שקנה בהמות וירא מפני ההפסד. פלוני מבקש ישועה, שצבאון פרוני יבחרו, לפי שיש לו פרומקציה אליו, אע"פ שבחירתו תהיה אסון לכל היהודים בכלל, כי צורך ישראל הוא. פלוני מבקש ישועה, שיבחרו בו לנשיא הקהלה, אע"פ שאינו מוכשר לכך ובחירתו תהיה הפסד גדול לכל הצבור. פלוני נכר הרב מבקש ישועה, שימנוהו לרב אב"ד, אע"פ שאין בו לא תורה ולא חכמה ולא בשרון לעמוד בראש הצבור, אלא פרנסתו וכבודו עומדים בעיניו למעלה מכל צרכי הצבור ומתועלתם, ובכל זאת ישנם "דורשים טובת הכלל", המשתדלים בעדו ומכבירים אכפס על הצבור, לכטל ישועתם מפני ישועת היחיד, וכמה אנשים ישנם בתוכנו, שבדרכיהם ובמנהגיהם בעסקיהם לתשועת עצמם הם גורמים נזק עצום לכל הצבור, וכך ישר בעיניהם, מוצאים אתם את המדד הרעה הזאת, שדבקה בנו בגלות, ביהוד בעניני ספרותנו. כל יודע עברית רוצה להיות "סופר עברי" ולא קורא פשוט. ולפי שאי אפשר הרבה, שיהיו לאלף קוראים למשל מיליון סופרים, נעשה כל יודע עברית שונא לספרותנו, שלא נתנה לו את הכבוד, שקוה ממנה, וע"כ אין לנו קוראים כלל

חיי נזיר באחד המנזרים ואולי גם להוסיף בזה חן ומדושה לספריו ולתורת מוסרו. כי גם המחוקקים הקדמונים נעלמו לפני מותם... אבל תחבולת כאלה אינן מעילות עתה. יודע יהוסי לצינונות. בתחלה לעג לה, כי הוא התנגד לכל שלטון וממלכה, כי כל הסתדרות מדינית מרבה חמס בעולם. עתה נודע, כי הסכים לרעיון, שייסדו להם היהודים מדינה, להנצל מלחץ חנם.

לכל מוקירי זכרו של אלחנן ליב לוינסקי.

אברה חדשה וקשה אברה לעם ישראל. נלקח ממערכותינו אחד מבחירי בניו — לוינסקי שלנו. בעודנו טלא היה כחות גופניים ורוחניים תקפה אותו לפתע פתאם מחלה אכזרית, שהביאתהו בימים אחרים לבית מועד לכל חי. רחוק היה האיש מהשמיע את דברו האחרון. יכול היה לעבוד עוד הרבה בשדה הספרות והתחיה הלאומית. כמו מן השמים נלחמים בנו, מזלנו הרע כאלו כרת ברית עם רודפינו, להפיל ממערכותינו אחד אחד את כל הטוב שבנו, את אלה שהעיוו להלחם בהתמכרות ובאמץ-לב על סיומו ותחיתו של עם. — מדוכאים ונרעשים מהאסון הפתאומי נועדו חברי הועד הארסי לישוב א"י ועמם באי-כח זרמים שונים אחרים שבחיי עמנו ליישיבה מיוחדת לזכר הברם היקר, שנקמף בלא עתו. לא שעת דברים ונאומים היתה השעה. הכל ידעו היטב את חיי המנוה, שהיו מוקדשים ככס לעבודה לשם ספרותנו ותחיתנו. הכל הרגישו את הנחיצות, לעשות איזה דבר הראוי ומתאים לשמו ולזכרו של לוינסקי. אם אין בידנו להשיב את גופו לתחיה, הרי אנו יכולים וחבים לתת שארית להישפעתו הרוחנית על כל הדורות הבאים; יכולים וחבים אנו להמשיך אחרי מותו בלי הרף לשמו ולזכרו את אשר לא עלה בידו להשלים בחייו. וכמה אפשר להקים מצבת זכרון ללוינסקי אם לא ביצירת מוסד תרבותי בארץ ישראל? זאת ראוי חברי הישיבה הנזכרת והחליטו לספק צרך הכרחי המורגש זה כבר וליסד בא"י לזכר לוינסקי בית הנוך מורות בגני ילדים ובבתי-ספר למתחילים. חניכות בה"ם לישם לוינסקי תפוצנה אח"כ לא רק בא"י עצמה, אלא גם בארצות הגולה ותביאנה את הדבור העברי החי את האהבה לספרותנו ואת האמונה בעתידות עמנו. — ידענו, שעבודה גדולה וקשה לקחנו עלינו נחוצים היו סכומי כסף הרבה, וצרכי הישוב בא"י הדורשים את ספוקם, רבים הם גם בלא זה, ואולם אין אנו מטיחים ספק בדבר, שהפענו יעלה בידנו. בטוחים אנו, שמוקירי גשמו וזכרו של לוינסקי, האיש והסופר, יתעוררו כאיש אחד לקול קריאתנו ויבואו לעזרתנו. פונים אנו לכל מי שרגש עברי חי בלבו: ימלא נא כל אחד מיד, בלי דחוי, את הוכתו לזכר האיש, שהקדיש את כל ימי חייו לתחית עמנו, לשוננו וארצנו. יעזר נא כל אחד עד כמה שידו מגעת, להקים במהרה מצבת זכרון של עם מכיר טובה לאחד מבחירי בניו הנאמנים. נוביח נא, שידעים אנו להוקיר את לוחמי מלחמתנו, שאחרי כל אבדה ואבדה הבאה עלינו מערכותינו חוזרות ומשתלבות לישם עבודה משותפת הרוצה.

האדרסה: ראש הועד מ. אוסישקין.
Gesellschaft zur Unterstützung jüd. Ackerbauer und Handwerker in Syrien u. Palästina.
Awtshinikowgasse 12. Odessa.

פיריטון קמן.

מה ישועתנו.

בימי קדם אף כאשר אמר היהודי "עוי חזרת יה ויהי לי לישועה" בלשון יחיד היתה כונתו על כלל ישראל ובזמן הזה אף באמרו "עזרנו אלקי ישענו" בלשון רבים או אפילו "ככל גוים ישועתך", בלשון אוניברזלית, הכונה על ישועת היחיד המתפלל.

וזה הבדל עצום, שנוי גמור מהפך להפך בתבונת נפשות בני עמנו. וההבדל הזה נכר גם בלשון התורה מדברת ע"פ רוב לכלל ישראל בלשון יחיד (המעלך מארץ מצרים. לא יהיה לך) והיום מדברים בני עמנו לכל יחיד בלשון רבים ויש שגם המדבר בערו מדבר

עד הלמודים העבריים ועל התוכן הלאומי של העבודה. ברוסיה נוסדים לעת עתה שלשה גלילים: בקיוב, בוילנה ובוארשה ומרכז ארצי בקיוב. המרכז הארצי מתאמץ לשלוח נואמים ואינסטרומנטים לערי הישנה, לסדר את הסניפים ועבודתם.

במרכז הארצי נכנסים: ראשי הגלילות, הכרי הועד הכללי הרוסיים, שנבחרו בוועידה הברלינית ובראש הוועידה הקיובית הרב מואיה. בראש לשכת המרכז עומד מר הלל זלאטופולסקי.

גרמנים חדשים. פטרבורג ומקוב ירשו שוב מאות יהודים. בשקידה יתרה הראויה למעשה טוב, בודקים הפקידים את זכויות כל יהודי המתגורר בערים הקדושות, לבהון אם לא עברו על גזרות אסור הישיבה מחוץ לתחום. כי ישנם יהודים הדרים בערים ההן ע"פ תעודתם כי בעלי מלאכה הם, אבל יש להם עסקים אחרים.

החולירע בטרופוליס. בעיר טרופוליס אשר לטורקיא באפריקה הדרונית פרצה מגפת החולירע בשכונת היהודים. בשכונות הנכרים אינה שולטת וע"כ היו היהודים לחרפה לשכניהם באמנם, כי מהלת היהודים היא.

נגד ובעד נתן. בעוד שיהודים באשכנז גערו באחייהם ראש האזרחים הרוסי ערנסטו נתן והרשיעוהו מתוך הנופה ופחה, נמצאו נצרים, שהצדיקו את נתן והרשיעו את משמיניו. בדלגציה האימטרית ערער הציר הסוציאלי המשיכי נעמעץ על משנה ראש האזרחים ד"ר פורצה, שהקהיל אספת-עם ובתוכם כהנים והגמונים וחשמן וקצף וועם בפיו על ראש האזרחים היהודי הרוסי. אין לנוצרים-סוציאליים לבנות אדם כאשר הוא יהודי, כי כאשר נבדוק את ד"ר פורצר עצמו לא נמצאנו "בשר", כי גם הוא מזרע היהודים. ואם מכזים הנצרים את היהודים, או גם את מחוקקיהם יבזו, כי גם הם היו יהודים.

ההתחנתות בגוים. בחדש ספטמבר נישאו באונגרן ליא יהודים נשים נכריות וכ"כ נשים יהודיות נישאו לנכרים. מכל נ"ג אלה התנו רק שלשה לגדל את הילדים לדת ישראל וככל הנותרים ישתקעו הילדים בגוים.

רב — אציל. הקיסר כבד את הרב הנכיר הזקן המפואר בתורתו וכמעטו הטובים ר' משה פרידמאן ר' נשיא קהלת החרדים בבודפשט, בתאר אצילות "דע א-כודא" (איש אובן ישן) לו ולורעו אחריו. זה המקרה הראשון שיהודי ת"ח נאמן לדתו בכל פרטיה יזכה באונגרון למעלת אציל. רבים הם באונגרון האצילים היהודים, אבל כלם פושעי ישראל, שכניהם ימירו דתם לא כן ר' משה פרידמאן, הוא ובניו הם יהודים חרדים והוא עצמו עוסק בתורה ובמצוות כל ימיו באבותיו הרבנים. אביו היה רב וראש ישיבה באובן הישנה הסמוכה לבודפשט. ור' משה השיג התרת הוראה בכחרותו. אבל לא רצה במשרת רב ופנה אל המסחר והצליח.

חברה חדשה באשכנז לחקירת ארץ ישראל. כברלין נוסדה חברה חדשה לחקירת קדמוניות ארץ ישראל. בידוע עסקו במקצוע זה עד היום רק החכמים הנוצרים ועשו גדולות. היהודים כמעט לא עשו דבר. כשביל כך חובה לקדם ברוץ וכהן את הרעיון החדש, להכניס את עמנו אל תחום העבודה הזאת. לאספת המיסדים באו הפרופסורים ורכורג, ווארנהיים, לוין, מיטבוך, הגנרל-קונסול לנדון, יועץ-הסתרים גימקיביץ, הדירקטור מינדעץ ואחרים. הפרופ ורכורג הרצא בדבר השיבות העבודה וכאר, שהקירית אי תהיה לא רק חקירת קדמוניות, אך גם חקירות מבעיות נוגעות אל הארץ בהוה. יש שם, לצי הרצאתו של ורכורג, כר נרחב לחקירות על שדה האנטרופולוגיה (חקירת יצירת האדם), האתנולוגיה (מבע השבטים והעמים), הזואולוגיה (מבע בעה"ח), המטאורולוגיה (מבע האויר) והגיאולוגיה (מבע האדמה). חוץ מזה ממונים בקרקע ההוה, שעליו עברו בסערות מלחמות הרומאים, הסרצנים והתוגרים ונוסעי הצלב, שרידים מרובים של קולטורוה, שונות, צריכות חקירה ודרישה. החברה החדשה אומרת להקדיש את עבודתה לכל המקצועות האלה. נבחר ועד מדעי, אשר כי נכנסו

היהודים שלא בפניהם, כי הם מהללים את האוהבים תמיד לקבל שהר וגם עכשו רק היהודים הצאו. ולכן הכל הייכים תודה להאיש יוקר וומיהובסקי בעד המציאה אשר מצא. והחליטו, שלא להשתתף עוד במועצת העיר, בכדי לפוצץ את האוטונומיה העירונית. מן האספה הלכו כלם אל מוציא הדבה, לתת לו כבוד בעד עמלו... כן ההל הסכסוך. מן היום ההוה הולאה היו לנו פה בכל יום ויום אספות שונות, והעיר כמרהקה. רק יועצי העיר היהודים תחת הנהגת הד"ר שטרנבוך, לא אבדו את ראשם ולחמו בעד האוטונומיה וכנראה נצה גם פה השכר הכדיא והישר. כי אחר כל המעשים, כאשר כבר דמינו, שהיום או מהר יבא קומיסר קיסרי לבית המועצות, נתהרנו האשכנזים על הערכוביה אשר עשו ופשמנו את ידם ליהודים לעשות שלום ביניהם. ומכיון ששתי המפלגות היותר גדולות בבית המועצות: היהודים והאשכנזים, עשו שלום ביניהם כבר האוטונומיה בטוהה. את יתר הפרטים בסכסוך הזה ובסכסוכים שונים אכתוב במכתבי השני.

מקרב ומרחוק.

שונות. שוודים פרסים התנפלו על הקונסול הרוסי פטרוב ולקחו בשבי את ארחתו. פטרוב רדף אחריהם והציל את אנשיו. המקרה הזה יוסף עוד סבה לרוסיא לכבוש את פרס הצפונית. — בריחת הגראף טולסטוי מכותו עשתה רשם גדול בכל העולם. הוא השק זה כמה להיות חי בדירות ונזירות, כי מצא את חייו מתנגדים לתורתו והשיטה השולטת ברוסיא כממלכה ובעם היתה בעיניו מלאה חמס. ישר, רשעה ושרירות לב. הוא רוצה לשכון עם הדוהוכרצים, הם כתה של רוסים פרושים ונזירים, שנרשום מלכי רוסיא קקוקן. בעודו במסע"כ הלה טולסטוי וחוא שוכב בתהנה ומחלתו אנשיה. אשתו בקשה לשלוח יד כנפשה כאשר נעלם. — אחרי שבקר הצאר את קיסר אישכנז וזה החזיר את בקורו ישנו הצאר ובני ביתג אל ארצו אחרי יבכתם באשכנז שני חדישים. כל הדרך במסע"כ עד גבול רוסיא היתה מלאה חיל צבא ושוטרים. — עבראל עזי, שהיה סולמן במארוקו, ומחמד עזי, שהיה מלך פרס, גם הם נוסעים עתה למסעם, אבל בתור אנשים פשוטים. גם עבראל המיד, שהיה סולמן טורקיא, נוסע עתה — לעולם האמת. — הפישר בין האשכנזים והמשיכים לא נגמר, הדבר ישמש לזמן קבוע ובינתיים ידון ועד המדינה על תקציב המדינה ויקציבהו לאותו הזמן. — הרוטנים עודם ננגנים ומתופפים בוועד המדינה בלבוב בעבור השמטת תקון חוק הכחירה וחקי המדינה נגמרים בתוך השאון, אין איש שומע. — במדינה הרפובלימית מקסיקה באמריקה התיכונה התעורר קצף גדול על ארצות הכרית. כל איש משם ילקח או יומת וביתו יחרם, סבת הדבר היא, כי נהרג איש מקסיקי במקסם אשר לארצות הכרית. — אסקוויט ראש ממשלת אנגליא התאונן באספה על ההכנות למלחמה בכל המדינות, ההכנות האלו מעירות השד ופחד והם מעירים הכנות חדישות וחוזר הלילה. הכל רוצים להדול מההתחרות הזאת והמונע הוא קיסר אישכנז.

*

החלטות הוועידה הקיובית. בקיוב היתה בימים האלה ועידה של חברי ההסתדרות לישיבה ולתרות העברית והחליטה את ההחלטות האלו: בכל עיר ועיר נוסדת אגודה מרכזית, הנחלקת לקבוצות לא פחות מעשרה חברים בכל קבוצה. כל חברי קבוצה מתאספים לא פחות מפעם בשבוע, לעסוק בספרות העברית העתיקה והחדשה ולבוא בדברים על עניני הספרות והחיים היהודיים העומדים על הפרק בזה השבוע. כל חבר האגודה מכניס את תרומתו לא פחות מרובל אחד לשנה להוצאות המרכזים וחוזק מזה תשלום ידוע לצרכים מקומיים. סכום התשלום המקומי — לפי תנאי המקום. על כל חבר להתום או להשתתף בחתימה לכל הפחות על מכתב-עתי עברי אחד ולהשתדל בהפצת ספרות עברית. החברים משתדלים לדבר תמיד בינם לבין עצמם דק עברית; מחויבים ללמד את בניהם וכוונתיהם את הישיבה העברית ולהשריש כפי האפשר את הדבור העברי בכיתם; משתדלים לדבר תמיד עברית ברחוב ובכל מקום של פומבי. כל אגודה מיסדת פלוגה של צעירים להפצת האורגנים העבריים וספרי ההוצאות העבריות. האגודה מתאמצת להכניס את חבריה למוסדות ההנך של העיר, לבתי ה"תלמוד תורה", לבתי-הספר לבתי-העקר, להחברות הספרותיות והתרבותיות ולכל מקום הם מכניסים את הפרוגרמה הלאומית, מגינים

עורה כמו למשל בהצעת פרופ' טולין, לדחות את האנקט ולהקור בשאלת העניות בכלל. — יתר צירוינו בוועד המדינה הסכימו להשבון תקציב המדינה ובה הסכימו לכל הרשעה והחמס הנעשה לבוהריהם, שמעתי מסקום נאמן, כי האנקטה תהיה בהדש הזה. ביום א' ש"ז היתה פה אספת צעירים יהודים בכל המדינה מכ"ה ערים ומכל המפלגות, להוסיף את מצב התרבות והדעת של יהודי גליציה. מעוררה אספה היתה העלמה פפנהיים, שכאה מספד"מ, לראות עני עפה. ד"ר יוסף ליונהרץ הרציא על עבודת הרבצת הדעת ביהודים ע"י לשכות טוכי בגליציה, שנוסדו בכל הערים הגדולות ושוהריהן הולכים ומתרחבים. אין הממשלה והנהגות המדינה והערים דואגות בעד דעת היתדות, עיב עליו לטפל בעצמנו בזה ולדרוש עמידה ברשות עצמנו. ד"ר וולדמן חבר תקנות חדשות להסתדרות לשכות טוכי, שנתקבלו מצאת האספה, מי שלמה שילר הדציא עיד בה"ם העבריים והוכיח נחוצה ב"ם לאומיים בכל הערים, להציל את הילדים מהכנעה ומבו ומשטמה ומכמיעה בגוים. עליו לדרוש גם בחי"ספר חיכונים לנו לבדנו ולהקציב מקום ללמודים יהודיים גם באוניברסיטה. ד"ר רינגל התאונן על ספרי הלמוד בבתיים הפולניים הסבילים רוח קתולי ואנטישמי ואת בני היהודים כופים ללמוד בהם. ד"ר פורדס הציע להוציא הוברות, להפיץ, בין העם, ללמד דעת והכרת ערך עצמם. מר פינקלשטיין הציע ליסד ביבוליותקות ולכוון קורסים ללמוד גדולים. נבחרו ועד קבוע והשכלת העם וועד אחר לתרבות. ההצעות נתקבלו.

בשבוע שעבר היתה פה אספה רבה של כל נושאי משרה בישראל מכל המפלגות, מלבד הציונים שלא הזמנו. רק מעט נשמע, כיניהם הטעמת נקודת מצב היהודים, יותר נשמעה הצטרפות על אי המעשה עד כה. אחרי הוכחה החלוטו כך: האזרחים היהודים כעלי לאומית פולנית דרשים מאת ועד המדינה לטובת הפולנים ולמנובת התאזרחות היהודים תקן הבחירה, אשר יבטיח השפעה מספיקה לכל שדרות העם על המצב הפוליטי והאקונומי, כלומר זכות בחירה שנה לכל ובלי אמצעי ותשאית. האספה דרשה שוויוניות היתודים בפעל והכנסת עשרים יהודים למצער אל ועד המדינה, שיוכלו להגן על היהודים מפני כל להן והכנעה. כהוף הביעה האספה "עצבנות גדולה" על החמס, שנעשה ליהודים בהלוקת רשויות למוזגים. הגול הזה יכול להעשות ליהודים רק לפי שאין להם שום הסתדרות פוליטית, להגן עליהם ולחנות דעתה בוועד המדינה.

צדקו האנשים, אבל מדוע אינם מיסדים הסתדרות כזאת? ש.

מכתב מבוכובינה.

מישרנוביץ. העיר היפהפיה מישרנוביץ וועפת וסוער עכשו כים. העיר מנשא גלי הרוחות עד לב השמים. הלבבות אגועים ומתנענעים, סוככה ומבוכה בכל עבר יצד ואין מרגוע על השאלה, בשל מי נעשו הסוככה והערכוביה הזאת, אין לנו תשובה נכונה. אמנם יש לנו איזה תשובה, גם נחגשם פושג המבוכה הזו ונעבר ישר, אבל השם הזה אינו מספיק ולפחות קטן וקלוש הוא מאד בערך הפועל אל הפעולה. — אבל למה לנו לדבר בהירות? היה לנו, או אולי יש לנו עוד, סכסוך בבית-מועצת העיר. מי הסב את הסכסוך הזה? על זאת עונים: יש לנו פה יועץ-בניין-עירוני ושמו ווטיהובסקי. — מעשיו של תאדון הזה היה, לקחת כסף, שבר גדול מקפת העיר, סבלי לעשות איזה דבר מסמי בעד העיר. לפיכך קרה לפעמים, שיועצי העיר היהודים דרשו ממנו עבודה בעד הכסף, אשר הוא מקבל מן העיר. בגלל זאת נשבע הארון הזה נקסה בלבבו ביהודים ובבית-המועצת. מה עשה? הביא תעודה מאת איזה רופא, כי תולה הוא ומאד תחין לו לנסוע ויזכה, לבקש רפואה. וכמעט דרכה רגלו על אדמת ווין, נעשה לו גם, נזדמנו לו אנשים ומכתבים בידיהם, להראות, שנמצאו אהדים מיועצי העיר, אשר לקחו שהר, לתמוך בידי סוהרים שונים ולעזרם לעשות עסקים עם העיר לטובתם. מי כתב? מי נתן ומי לקח? אין איש יודע. רק הארון הזה מצא אוצר טוב ונפל עליו כעל מציאה גדולה... עם אוצרו הזה נסע לטישרנוביץ. ואת הסוד הגדול הזה גלה מקודם לראש האזרחים בארון פידטה בבקשה, שלא יגלה את הסוד לשום איש, עד שימצא עוד ראיות לדבריו. אבל בעת אשר דן את ראש האזרחים בבקשה, גלה הוא בעצמו את סודו לאנשים שונים ולכל אחד בבקשה, שבל יגיד לאיש שום דבר... אך הכרא הכרא אית ליה ונתגלה הסוד. עכשו ההלו אהדים מיועצי העיר לחקור ולדרוש בדבר בכבד-ראש וסוף הדרישה וחקירה היה, שיועצי העיר בלם הסכימו להעמיד את המאשים למשפט, להוכיח את אשר דבר ולראות אם כנים דבריו, שנמצא בין יועצי העיר עכ"פ אחד, אשר קבל שותף. אבל טעות גדולה טעה מי שפלה, שעם הפרש הזה בא הסכסוך בכד ליד גמר.

יש לנו עכשו פה גם שאלת מורים. סעיף 48 מחקי בתי-ספר לעם אומר בפירושו: שמנהל כל בית-ספר צריך להיות כן העם, שרוב התלמידים הם ממנו ומכיון שיש לנו פה כמה בתי-ספר, אשר התלמידים יהודים הם, מן הדין הוא, שיהיה גם הסנהל יהודי. אבל האשכנזים אינם רוצים בזה ועשו מה שעשו בכדי למנוע את היהודים להפך את מחשבתם. עכשו כאשר קרה מעשה ווטיהובסקי מצאו האשכנזים שעת-הכשר ההסתפל על היהודים בגלוי ולהלחם בעד בן עמם האשכנזי בעל השם הפולני והפיתו את המחלקת עד שבערה כל העיר. לתבליתם הקהילו אספת כל הלאומים הדרים פה וכמובן גם היהודים בכלל — אבל בליל כל נדרי... מובן מאליו שמלבד עוכרים ופושעים אחרים לא בא שום יהודי אל האספה הזו. באספה הזאת הצו על

אחשוּרוּש (קסרקסס) עד שנת י"ג למלך דריוש השני בימי שלמון בנוי פחת יהודה בירושלם, שמשל אחרי זרובבל ולפני נחמיה. בשנת תרס"ז מצא שוב א. רובנווהן בחפרו שם עוד שלשה שמורות ארמיים, הנוגעים לדיני אישות וממונות והם כתבי ב"ד של כהני ביהמ"ק בקהלה ההיא. על יסוד הכתבים האלה ופתרוניהם, שנפתרו ע"י חכמים מומחים בכמה ספרים, בצרף הספרות הקדמונה והחדשה, שנכתבה על דברי ימי ישראל בימים ההם, עמל המחבר הנ"ל לתת לנו מושג נאמן וכרוך כפי האפשר בדברי ימי הקהלה ההיא, מטעב שמירתם את התורה מתרבותם ומחיי משפחתם וכו'. תמצית דבריו בקצור נמרח היא זאת: מי היו היהודים ההם, מאיזה שבט ומאין באו? קשה לדעת. הרב החוקר היהודי פרופסור באכער בנודפסט רוצה להוכיח, שהיו מעשרת השבטים, שקמבישה בן כורש מלך פרס כבש את מצרים לקחם מאשור וממדי וספחם אל חיל צבאו והושיבם בגבול מצרים הדרומי, לשמור את הארץ ממרד. הוא מוכיח זאת מהשמות מנחם והושע, השבויים בכתבים ההם והם מצויים גם במלכות אפרים, אולם חכמים אחרים סותרים דבריו והצדק אתם. בי בפירוש נאמר בכתבים, כי בית המקדש בסונה היה קים כבר בימי מלכי מצרים כטרם כבש מלך פרס את הארץ. הקהלה היא אפא קודמת לביאת אנשי הצבא היהודים ע"י מלך פרס. אנו יודעים, שכבר בימי חרבן בית ראשון היו יהודים במצרים, שנבא עליהם ירמיה הנביא ולא רק אלה, שכאו שמה לעיר תחפנחם אחרי מות גדליה עם יוחנן בן קרח ועם ירמיה (ירמיה מ"ב), כי כבר לפני זה, בעוד ביהמ"ק בירושלם הים, ישבו יהודים רבים בכל ערי מצרים, ישעיהם נבא ירמיה (ירמיה מ"ד) "אל כל היהודים היושבים בארץ מצרים כמגדל ובתחפנחם ובגף ובארץ פתרים". סונה היתה בפתרם, שהיא מצרים העליונה, וכבר הנביאים הושע (ט) וישעיה (י"א) ק"ג שנה לפני חרבן הזכירו יהודים היושבים במצרים ופתרים. גם הנבואה הנפלאה בישעיה (י"ט י"ח — י"ט) ע"ד "חמש ערים במצרים המדברות שפת כנען ונשבעות להי צבאות" וע"ד "המזבח להי בתוך ארץ מצרים ומצבה אצל גבולה להי" מפרש המחבר על עדת היהודים בסונה, שהיתה אחת מחמש הערים ההן, והסופרים היונים הרודוט ואריסטאוס מעירים, כי פרעה-פסמטיך, שמלך אחרי פרעה-נכה בימי צדקיהו עלה עם חיל יהודים, להלחם בכוש, כמו שגם, מלכי בית תלמי השתמשו בחיל יהודים ושני בני חוניו בונה בית חוניו היו שרי צבא בימי המלכה קליאופטרה בת תלמי הששי. א"כ בעל כרחנו נחליט, שאנשי הצבא היהודים, שהושיב מלך פרס בפתרם, רק נספחו אל הקהלות, שהיו קימות שם מכבר, וכפי ההשערה היו תערובת מכל השבטים, כי ישראל אהבו מעולם לנוד ומכל השבטים ירדו מצרים, לגור שם בימי ב"ד, ונכבד לדעת, כי כל היהודים האלה דברו וכתבו ארמית. בני יהודה בימי ב"ד בודאי לא דברו ארמית, כמו שנראה בפירוש בספר חזקיה ורבקה (ישעיה ל"ז), אלא אורא, שרוב בני הקהלות ההן היו מעשרת השבטים, שהם קבלו לשון הארמים שכניהם בעודם על אדמתם. מצבם החמרי של היהודים בסונה היה טוב מאד, היו להם בתים ושדות ועסקו בעסקי כסף, שלא הוא שעסקו גם בהלואה ברבית וחלו גם ליהודים ברבית, כי נמצאו שמרי חוב בין יהודים ברבית קצוצה, את הרבית קצבו שני חלורים מן השקל לחדש אחד ולפי החשבון עולה זה לכ"ד אחוים ממאה לשנה. הם לא היו עובדי אלילים כהיהודים, שהתאונן עליהם ירמיה במצרים, הם עבדו את ה' באמונה. שם הויה נזכר שם תמיד בקצור "יהוה", מזה נראה, שגם הם נהרו כמונו, שלא לכתוב שם ה' במלואו לדברי חול. בית המקדש בסונה היה בנין מפואר, חמשה שעדי אבנים ועמודי גזית היו לו. התקרה היתה מארזים, שאינם מצויים במצרים. המזרקות ושאר כלי השרת היו מזהב ומכסף. שם הקריבו עולות ושלמים ומנחה ולבונה, ובהנים קבועים היו שם, שם הכהן הגדול ידוניה. הכהנים היו גם השופטים וכל משפט בין איש לרעהו ובין איש לאשתו הגישו "אל האלקים", בלומר אל המקדש, והכהנים שפטו. בזה בנין את המליצה בתורה, והגישו אדונו אל האלקים, "אשר ירשיעון אלקים, כי הבהנים במקדש הוציאו משפטים בשם אלקים, שהוא מלך ישראל. ביהמ"ק הזה נבנה ארבע מאות שנה לפני

שוד במושבות היהודיות. ערבים התנפלו על היהודים במושבות לשלול שלל, כהעמלקים בימי קדם. אך גם היהודים אינם מחשים ובכמה מקרים נתנו לקח טוב לשוטים, כי לא ינקה הנוגע בהם. שני יהודים בכפר סבא נשכו בידי שוטים ערבים, שבאו מכפר כלכליה. היהודים בכפר סבא הזדיינו והתרו בערבים תחלה, שניקמו בהם ויענישו ענש קשה. פחד היהודים נפל על הערבים ופייסום וגם שלמו להם קנס שני אפי שקל. ערבי אחד בקוקן פרץ אל המושבה חדרה לבו ולהשחית. היהודים תפשוהו בסוף ומסרוהו לבית האסורים. עתה מתחנן השודד אל היהודים, להמליץ בעדו ורוצה לשלם נזק שלם.

לעזרת עניי גליציא. בוועידת ההסתדרות היהודיות, שהיו לפני שבועיים בווינ, להועץ על אדות המכת מצב היהודים בגליציא, לא באו המשתתפים לידי הסכמה, כי לכל אחד היתה הצעה אחרת. בוועידה היו גם שני ציונים, ד"ר יהושע תון בתור בי"כ לשבת "בני ברית" בקראקא וד"ר מאהלער בא-כה ח' העזרה ליהודי גליציא אשר בווינ, בסוף החדש הזה ישונו להועד.

התחיה בווינ. ביום 3 לנובמבר היתה האספה הכללית הרגילה השנית של האגודה האקדמית לשפה ולתרבות העברית "התחיה" ונבחרו: אברהם ישנבוים, תלמיד לרפואה, נשיא, צבי דוינדרוק, תגמיד למשפטים, סגן, אפרים זונשיץ, תלמיד לפילוסופיה, מזכיר.

עקשן. ווא אף : תוכל לנסוע פעם אל הרבן נסע שנינו לשבת הנכה. בער : לא, אין שם מידבש טוב. ווא אף : יש. בער : יש? והרי גם פה יש ולמה לנסוע שמה ?

רמת המצפה

בית המקדש בסונה.

בעולם החכמים עוד לא חדלו למשל בכתבים הארמיים, שנמצאו לפני שיש ולפני שלש שנים באדמת העיר אלפנטינה-סונה (סונה היא העיר הנזכרת ביהוואל כ"ט י', שהיתה בקצה גבול נגב מצרים על גדה נילוס וממולה על אי בנהר היתה דעיר אלפנטינה), שהאירו אור גדול על מעשי בני גלות ישראל אחרי חרבן בית ראשון ועל תרבותם ועל כמה מקצועות חשובים בחייהם הפרטיים ומנהגיהם. ספרות שלמה גרולה כבר נכתבה על י"ג הכתבים האלה, שנכתבו בלשון הארמית על דפי פפירוס. חכמי כל העמים התעסקו בהם לבארם ולברר עניניהם, שאין דומה להשיבותם לתרבות ולהיסטוריה רק בכתבי אשור ובבל, והאמת צריכה להאמר, גם חכמי ישראל עסקו בהם, אע"פ שהם רגילים להניח חקר קדמוניותו לחכמי האומות. מוכן מאליה כי לא רבנים וסתם ת"ח השתתפו בחקירה הזאת, שיש בה נפקותא רבה מאד גם לכמה מקצועות בתורה, אבל ע"פ פרופסורים יהודים.

זה עתה יצא לאור עוד ספר חשוב אחד בענין היקר הזה וישמו Die jüdische Gemeinde von Elephantine-Syene und ihr Tempel im 5. Jahrhundert vor Christi Geb. von Dr. Norbert Peters, Professor an der phil. theol. Facultät zu Paderborn gr. 8°. Freiburg 1910 Herdersche Verlagsbuchhandlung. Preis M. 1. 50. המחבר הוא אפא כהן נצרי, מרבים הם הכהנים הנצרים למשל בענין הזה, להרבות הכנתם בכתבי הקדש ואין זה הספר הראשון, שכתבו על הכתבים האלה. כל עתוני הבהנים לא חדלו להתוכח עליו ולחקור בו, אע"פ שהוא ענין יהודי גמור, הנוגע רק לתורתנו ולדברי ימינו.

את תכן הכתבים נמסור בזה בקצור, אף שכבר דברנו עליהם ברמת המצפה שנת תרס"ח. בשנת תרס"ד מצא האנגלי ר. מונד באדמת אלפנטינה עשרה דפי פפירוס ארוכים כתובים ארמית בתערובת מלים עבריות. בכל דף רשום למטה היום והחדש והשנה (למלכי פרס) ומקביעות הזמנים האלה נדע, שנכתבו ושנעשו המעשים הנזכרים בהם מן שנת ט"ו למלך

הפרופסורים זוכרנהיים, מיטבוך, ורבורג, לוי ופרידמאן. לועד הנישואות נכנסו חוץ מהאנשים הנ"ל גם הד"ר גינסברג (בתור יור), ברטולד איזראעל. הצייר שטרונק ויועץ המשפטים דיאלושינסקי. תשלומי חברים שלא מן המניין עולים 10 מרק לשנה, מן המנין 30 מ. לשנה. עד עתה נתנו חברים רבים את ידם לחברה החדשה.

ויתערבו בגוים וילמדו מעשיהם. לארקה היהודים במערב למדו אל דרכי העמים שכניהם, כי-אם גם אחינו בארצות המזרח אע"פ שהם אוהזים באמונה כדרכי אבותינו, גם הם קבלו מן הגוים את הכליהם ואמונותיהם הטפלות. בארץ ימן (בטעות תימן) היה לפני שלש מאות שנה רב נאון, מקובל ופיטן ושמו ר' שלום בן יוסף שבזי, שחבר כמה משירי התפלה של אחינו התימנים ונקבר בתעו. אחרי מותו עשוהו לאלהי תעתעים ועד היום הזה הם מתפללים אליו בכל צרה ומחכה והם מאמינים שהשורה בצרה המתפלל אליו על פתה מערת קברו יצאו מים חיים מן המערה ועל פני המים יצוף איזה דבר לתרופה או קמיע. ואסור למקבל התרופה להגיד לאיש מה השיג לרפואתו ואם יגיד לא תועיל וישא עונו. גם אסור להכנס אל המערה והכנס ישבנו נחש, ומכל נפות ערב וגם מהודו יגהרו יהודים וערבים, לבקש על נפשם מאת הצדיק המת וכסף תועפות יביא כל אחד אל משמשי המערה (מן לורד או מי שנשמוכוב נעשתה תעו ליהודי ערב) ונפלאות וגמים הם מספרים, שנעשו במערה ההיא. כל חולה ירפא, עקרות תפקדנה וכו'. — ליהודי מארוקה יש קבר תשועה כזה באואזאן, הוא קבר ר' עמרם. גם הוא ירפא את כל חולה הנב להתפלל אליו ועושה נסים ונפלאות עד אין חקר. בימי הספירה יגהרו אל הקבר אלפי יהודים מכל ערי מארוקה. הם שוכנים מחנה כבד באהלים סביב ביהביני. יערכו הלולא, ישחטו קרבנות ויאכלו וישתו. מאחרי הקבר יש אגם שר רפש וכל המוכל בו ידיו מוכתח הוא, שלא יאונה לו כל רע. עקרות באות שמה להפקד, גם מן הגוים יבאו לבקש תשועה מן הקדוש היהודי.

נזרות על מומרים. אף על המומרים כבדה יד רוסיא, הנהגת מסלת הכרזל הדרומית-מערבית פקדה, שלא למנות פקידים יהודים אף מן המומרים. וועד הכהנים לבעלי דת לוטר ברוסיא שלח פקודה אל כל הכהנים, שלא לקבל יהודים להמיר דתם רק אם יהיה ברי להכחן, שרק מתוך הכרה אמיתית יחפון היהודי לחיות נצרי, אבל לא אם רק בעבור תועלת המרית יבגוד היהודי כדתו. — ולעמט זה מתנגדים רוב ועד הדומה, הממונה על חוק האוטונומיה הפולנית, כהצעה, שהמומרים בפולן יגהרו בקוריה היהודית, הרוסים חומלים על המומרים ולא יוכלו להעמט עליהם חרפה כזאת.

מוכה גפשי בשנגה. מר אבי"פ מודיענו מקולומיה כי שם היה בשבוע הזה משפט המהנדס היהודי מרדכי ווייס, שנאשם על הריגת איש צבא רותני. איש הצבא נכנס בחצי הלילה אל ביתו לגנוב, כבית היה סכום כסף גדול ובהיות בעד"ב כהול על חיו ועל ממונו, ירה באקדחו לחבדיק את הגנב ולאסונו פגע הכדור בגנב והמיתו. עתוני הרותנים והפולנים פרסמו את המקרה בהוספת שקרים בכונה לעורר חמה, אך ביהיד נוכח, כי לא בודון הרגהו, כי שנגה היתה והמהנדס יצא זכאי, י"א שופטים היו נצרים.

מלחמה על ירושת רבנות. מסאנדץ הישנה מודיעים אותנו שוב על אדות גבורת הרב אבי"ד, הרוצה להושיב את בנו על כסא הרבנות בחייו בעל כרחם של בני הקהל. זה זמן רב אי אפשר להתפלל בשבת בביתו עד שיביאו שוטרים, לשמור את הרב ואנשי, שלא יכו את המתפללים. בשבת זו לא הזמינו שוטרים והרב קם על הגבאי כחמתו ע"ד מי שברך וחקנהו בגורנו ואנשיו הכוהו באגרוף ולולא הביאו מהרה את השוטרים אולי היה מת תחת ידיהם. הדבר הוכא לבי"ד של ענישים.

שביתת החיטים במשיקאנו. מ"ה אלף פועלי חיטים, רובם יהודים, שובתים ממלאכתם ודורשים להוסיף על שכרם. בשביתת כזאת, שהיתה בניו-יורק, נצחו הפועלים.

שוד ועגשו. ידוע שקרו בזמן האחרון מקרי

השכנים הצוררים נמצאים בצפון, אחרים הוא פרונום ולכן גם אחרים בצפון, גם שורש בל רע בצפון של עולם. מן העכו"ם עוד הפנים ראו בצפון את מדור הרע. אצלם הדבר פשוט. הרוח הקר הצפוני, הוא לארצם הקפואה ברוב ימות השנה, נחשב ליוצא ממדורו של שר החושך מואוני (6).

באופן דומה לזה של היהודים המאחרים כן גם הנצרים התייחסו להצפון בצורה. אבל המעם היה שונה. הוא היה נובע מן מלחמת הדת הנצרית, האהדותית במקצת, עם עולם אמונותיהם של העכו"ם. העכו"ם קבעו בצפון את קרית האלים, והנצרים בבקשם לשרש את עבודת האלים, השפילו את האלים למזיקים, לרוחות רעות (7). לפי זה היה הצפון-האלילי מוכרח להשתנות לצפון של שדים, מושב האלים נגרע בעיני הנצרים למושב מזיקים, כן סבור לקטנציוס, אשר הצפון הוא מדור מזיקים (8). הציוור הזה על הצפון שלט אצל הנצרים ככל ימי הביניים. גתה, אשר תאר בפאוסט (9) שלו את השקפת עולם הנצרות הקדומה, אומר: "מצפון פורצת שן מזיקים החדה, ולהם לשונות כחץ". הצפון נחשב לדמוני, ובן נדון גם השמאל, לצד דמוני בפרוש: "השמאל ממת וזה הוא הרע" (השמן) (10).

נשתנו הערכים, התחלפו ההשקפות עיד הצפון, אבל הציוורים הקדומים לא נשכחו ככל זאת כליל. שלמונו של פורה ישר של שכחה אינו מוחלט. המיסטיקה זכרה עוז היטב את הדעות העתיקות וקשרה את המוקדם והמאוחר באופן סנקרטיסטי. בעל ס' רזיאל (יא): קובע גם את הגיהנם וגם את הגיע בצפון, רק את הראשונה בצפונות-מזרחית ואת השני בצפונות-מערבית. מצוין הוא, שהמצרים הקדמונים היו קובעים את הגיע בצפונות מזרחיות (11). עם ירידת הצפון עלתה מעלת הדרום: "מדרום מללי ברבה וגשמי ברבה יוצאים לעולם" (במ"ד פ"ב). הפסד והתהוות של ציוורים לפנינו. באמת נפלא הוא רוח האדם, מענין הוא סלם ההתפתחות אף של הציוורים הכי פעומים. בכל אטום זורם אוקינוס של חיים. חיי נפש משתקפים אף בקמני יצורי הדמיון.

- 6) Lenarmant : die Magie 244
- 7) F. C. Baur : Kirchengeschichte 3 1 374
- 8) Lactantius : Institutiones XVIII
- 9) Goethe : Faust 777—778
- 10) Clemens : Hamiliae XX 3
- 11) Ermann : l. c. 93

הערה קטנה.

הגאון מלבי"ם ז"ל בפרושו על התורה אומר (בראשית, י"ב, י"ג): "ומלת 'בעבור' מצאנו שפירושו כמו 'מחיר' כמו: בעבור תברכך נפשי, והנה אין אלו אלא דברי נביאות, כי לא נתן מעם לדבר, לפי דעתו. מלת 'בעבור' היא כמו: ויאכלו מעבור הארץ (יהושע, ה' י"א), שפירושה: מפרי הארץ; ולכן אומר העברי: בעבור הדבר הזה, במובן: בפרי הדבר הזה, במובן: וזה כל 'פרי' הסר חטאתו (ישעי' ב"ה מ), ומה כלומר: ממלת: עבור, הוא: אישה 'מעברת' בדרזיל, גם: שורו עבר (איוב, ב"א י); הכל מלשון פרי, וע"כ מתלוצץ הראב"ע ז"ל לאותם האומרים 'עבור' תחת 'בעבור' באמרו: 'האומרים כן לא יאכלו מעבור הארץ' ורבים חושבים לתסם, כי הוא מקללם בעון שניאתם, והוא הבל, כי על שניאות כמו אלה מעיר הראב"ע ז"ל בפרושו למאות, ואם כלם יעמדו על הקללה, הלא לא שבקית חייה לכל בריה! אמנם באמת הלצה בעלמא היא, כדרכו ור"ל, כי האומרים: עבור במובן בעבור, הלא לא ידעו בשניאותם, כי פרוש 'עבור' הוא פרי, וא"כ לא יאכלו מעבור הארץ, כי לא ידעו מה הוא. אברהם לאנרמאנן — ווינא (מטיף לעדת בני 'לויית חין').

מוציא שפתיך תשמור!

בפר"א פ' כ"ז בהשבו שסאת עשרת הנסיונות, שנתנסה בהם אברהם אבינו, הוא מונה את הנסיון השישי: "נסיון השישי באו אליו כל המלכים להרגו

ראוי ליהודים, שיתענינו בקדמוניותנו כחכמי העמים ויקראו את הספר הנ"ל והדומים לו, כי הרבה מאד יש ללמוד ממנו.

ש. מ. ל.

צפון ושמאל.

מאת מתתיהו מיוזיש.

(F10)

הצפון נחשב, כאמור, לצד טוב והשמאל לרע נגוד ממנו. הלאה הימין צד נכבד ולהפך לדרום, שהוא הצד הימני, אין כלל חשיבות בזמן התלמוד. מלבד שרידים מעטים, שנמלטו מן הזמן הקודם עוד לימות הנביאים (בי"ב כ"ה): נחשב הדרום תמיד לפחות במעלה. רוח דרומית קשה מכל הרוחות (בי"ב כ"ה). המטר חבא מן הדרום, כלול לשרפון, לירקון, לקללה (ספרי דברים ל"ב ב). במקדש נחשב להרפה לכהנים לשמש בדרום (סוכה נו). וכמו היהודים כן האשורים מומריה הצפון היו מורידים ערך הדרום ואף קובעים שם את הגיהנם (1) ובן המנדעים שכני ישראל בכל בימות האמוראים, אמרו שהאוקינוס הדרומי מימיו חשוכים ורותחים (ורעים) (2) והוא נמצא סמוך אל עולמי החושך, שהם "מיא סוריא" (3) האוקינוס הדרומי הוא מדור המזיקים (4). באמת זוהי פליאה מתולוגית, אשר למרות החזיקים את השמאל למזיק, אצלו יקר לצפון ולהפך בדרום, אשר למרות הוקירם את הימין, שפטו את הדרום כגרוע. למען תרין ובאר לנו את החיון המור הזה, נובל לקבל את ההנחה הזו: כשפנינו למזרח, אז ימיננו מול דרום ושמאלנו כלפי צפון, אבל אם נהפוך את הסדר ונכוון את פנינו למערב, אז ימיננו בצפון ושמאלנו בדרום. "לפני ח' למערב" (מנחות י"ט): היהודים פנו בתפלתם מערבה (בי"ב כ"ה), ולפי זה לימינם הצפון ולשמאלם הדרום. (לפי דעתנו סבה גיאוגרפית פשוטה יש לחשיבות הצפון אצל היהודים ואצל יתר העמים בני קדם. בצפון אי, וכן בצפון סוריא ואשור ומצרים, ישנם הים התיכון והים השחור, שמהם הרוחות מביאות גשמי ברכה וקרירות נעימה, לחדש את האויר ולהחיות נפשות שוקקות, אבל בדרום כל הארצות האלה נמצאים מדבריות שוממים, שמשם רוח שרב, סאמוס, מוביש ומחריב יוצא ומביא בצרת ושרפון וקטב מריר. הפחד מפני רוח הנגב, היבש והמנכל את כל, גדול ועצום בכל ארצות הקדם. המערבת) ואף שמוצאים אנו לפעמים, אשר השמאל והצפון נחשבו לאחד, והמזרח-הקדם נחשב לצד שלפני האדם, בכל זאת אפשר לקבל, כי בציוורים היתה דעת היהודים שונה ובאופן כזה יבטל כל נגוד. הצפון נחשב לצד טוב וכן הימין מפני שהם אחד, ישוב השמאל רע וכן הדרום מפני שישבו הם צד אחד, באופן שזה לזה דמו המצרים, גם הם פניהם היו מכוונות מערבה ולכן חשבו את הצפון לצד ימני ואת הדרום לצד השמאל (5).

בימים מאוחרים לימות התלמוד נשתנו הדברים. השמאל והצפון נחשבו לצד אחד, ערך הצפון ירד בזה. יצאה נתון בצפון של אדם, שהוא שמאלו (מדרש אגדה (קובץ מאוחר), שמות כ"ה כ"ג), הצפון נעשה למדור כל רע ומשחית, למזיקים ולזועות, לרוחות לשדים.

- 1) Jeremias : Jenseitsvorstellungen der Babylonier 61.
- 2) Brandt : Mandäische Religion 70.
- 3) l. c. 43.
- 4) Idem : Mand. Schriften 215.
- 5) Plutarch : De Osirt et Iside.

ביהמיה, שכנה חנוני הכהן בליאונטופוליס במצרים התחתונה בימי מלכי בית תלמי, אי"כ נבנה בימי בית ראשון ואיש לא ידע זאת עד כה.

בימי דרוש השני עלה פעם הנציב הפרסי ארשם מצרים לפרס והניח את מצרים העליונה ביד משנהו וידי רנג וקשרו עמו כחני האליל חנוב קשר, להחריב את בית-המקדש היהודי, ונתנו לו שחר בעד זה והוא צוה את בנו שר הצבא נפאיאן להרסו. ימים רבים התאבלו היהודים על החרבן הזה, גזרו תענות בכל המשת הענויים (כן הם בותבים במכתבם אל נציב ירושלים), יין לא שתו כל הימים ובגדי אבל לבשו. בצרתם פנו לעזרה אל אחיהם היהודים בירושלים ואל השמרונים בשכם (מזה נראה, שהתייחסו אל עשרת השבטים, כי אלו היו בני יהודה לא היו פונים אל השמרונים). הכהן הגדול ידוניה ואהיו הכהנים בסונה שלחו אגרת ארוכה אל בניו פחת יהודה יאל יהונן הכהן הגדול ואגרת שניה אל דליה ושלמיה בני סנבלט פחת שמרון לעזרם ולהתיר להם לשוב לבנות את מקדשם ההרוס, במכתב ההוא הם מתארים את כבוד מקדשם, ומספרים, שכאשר כבש קמבישה מלך פרס את מצרים החריב את כל מקדשי האלים, אבל במקדשם, אשר לישי אלקי השמים, לא נגע לרעה. ע"כ בערה בל הימים קנאת המצרים בלבם והכו לשעת הכשר להחריב את ביהמ"ק, יענת הכשר כזאת מצאו בעלות ארשם נציב פרס אל דרוש המלך, במכתב הם מתאוננים, כי בכר כתבו פעם אגרות כאלה לירושלים ולישכם ולא נענו והם מרמזים במכתב, כי הם שולחים עם המכתב גם זהב (שחר) אל בניו הפחה. כפי הנראה היו פחת יהודה ויהונן הכה"ג וסנבלט פחת השמרונים משטינים על יהודי מצרים לפני ממשלת פרס ופעלו שם זמן רב, שלא לבנות שנית את ביהמ"ק במצרים, כי מקום ביהמ"ק הוא לפי התורה רק בירושלים ולפי דעת השמרונים על הר גריזים, ופלא הדבר, כי המכתב השני עם זהב השחר פעלו פעולתם למחצה, במכתב בגוי הפחה התיר זה ליהודי מצרים לשוב לבנות מקדשם, אבל בתנאי שלא יקריבו עליו רק מנחות ולא יקטירו רק לבונה (כלומר אבל לא עולות ושלמים וחמאות ואשמות וקמרת). אם נבנה ביהמ"ק שנית לא נודע, כי מקום בית המקדש לא נגלה עוד, אבל עוד עומד הוא להגלות, כי לא ילאו החוקרים להוסיף לחפור בין סנה ואלפנטניה (אסואן של עכשו).

מנהג מיוחד היה ליהודים הם בכתיבת סימני מספרים. קיים זקופים היו היהודיות, וקיים שכובים היו העשיריות, פלא הרבה, כי כבר הם נהגו לקצר איז מלים שכבר נזכרו, כגון בי תחת ביתא, ספ תחת ספרא וגם בראשי תבות כבר השתמשו ובתבו כרי תחת כר ידוניה, זבי תחת זך יומא, נמצאים שם שמות רבים, שכמותם נזכרו גם בתנ"ך מורכבים עם שם הויה: ענניה, עזריה, ידוניה, ברכיה, הושעיה נתן, צדוק, שמעיה, צפניה, וגם שמות שלא נזכרו במקרא כמו גדול ינדל, יצלה, בעדיה פנואליה, מבטחיה, מנהג נשואי תערובת עם מצרים היו נהגים, אבל לא כמתבוללים שבזמנו הנושאים נשים נכריות, למען יטעו בניהם. בנוים, אלא אדרבה הם התחתנו בנוים רק אחרי שהכניסו את החתן או הכלה בכרית היהדות והחליפו שמותיהם המצרים בשמות עבריים והבנים הנולדים היו יהודים גמורים, וכפי הנראה עשו תעמולה בין שכניהם לעשותם ליהודים וגם הצליחו, לכהני המצרים קראו "כמריא".

לבית המקדש שלהם הם קוראים באגרתם אגורה או אגורה (אין שום הכדל בכתבם בין די ובין רי), בזה תפטר לנו חידת פסוק קשה בעמוס (מ' ו) "הבונה בשמים מעלותיו ואגודתו על ארץ יסדה" אגורה היא ארמון או מקדש.

ליודעי תורה חשובים חקיהם בגמי נשים, הנזכרים בשמרות שנמצאו, הם הכדילו בין גמ כדין ובין גמ שלא כדין, אם גרש אדם את אשתו באשמתה, כי חטאה נגדו מפסיד הבעל את המהר, ששלם לאביה אבל על האשה להחזיר לו את הנדוניה, כלומר המתנות שנתן לה ויוצאה בלי כתובה, ואם גרשה בלי אשמתה מפסיד הבעל גם את הנדוניה ועליו להוסיף לה עוד כפי הכתובה מאתם שקל. הרשות גם לאשה לדרוש גם, כמו שהיה בכלל בחקי חמורבי וכן היה מנהג שגם הכלה נתנה מתנות לחתן כמו שנהוג אצלנו היום, אבל לא נזכר במקרא ובתלמוד.

מהמזרחי

חברי הביבליותקה העברית בנרבורנה מברכים את חברתה מ' ברבה שטרן לארוסה עם מר זאב לימוני בקאלוש ומביעים לה תודה בעד 10 הכתרים ישנרבה לביבליותקה.

במז"ט אביע בשמחה ובתם-לבב להווג מר ח' איינהורן ומ' פ' רובין לארוסם.

בן ישראל — קאטוביץ.

מיכל שגדלר ברודקי מברך במז"ט את רעו היקר מר דוד מעדור בגרודק לארוסו. מז"ט לאמו הנכבדה.

את רענו מר דוד מעדור מברכים במז"ט לארוסו צבי אייכמאל, חיים ש' מיזל והאב אלמקורן.

מקרב לבנו וברגשי אהבה וירידות נברך את ירדנו מר ליב ועסטרייך בחוואלאוויצע לארוסו.

זסקינד פרלמן יצחק קרניק — רדומישל ע"ג סאן. מעמק לבי אברך במז"ט את ידידי מר יוסף מארטין בגרודק לארוסו. משה מאנדעל.

את ידידי ש"ב מר נפתלי שטערננהיים בלאנצוט אברך במז"ט לארוסו עם מ' רחל ליעבער.

אשר שטערננהיים — טרנוב.

מעמקי לבנו הננו מברכים את בן דודנו מר יצחק אלטמאן פה לארוסו עם מ' שרה בירנבוים באולאנוב.

האחים זילבר — אולאנוב.

זאב ווייך ורעיתו ביגליניצה מברכים את דודם ר' דוד ווייך וכ"כ ביאנוב לחתונת בתו לאה עב"ג מר מיכל האראפ במז"ט ואושר עד"ר.

למרות הזכרות והבקשות לא השיבו עוד כמה ממורשינו בערי המדינה לידנו את השקלים שנגבו ואת החזרות. הריני מזכירם בזה עוד הפעם, לעשות חובתם לצבור, להסתדרותנו ולרעיון הקדוש ואל יתשללו עוד. בי כבר עבר המועד. למה יאמרו, בי אין בגליציא איש שירבנו לבו להקדיש רגעים אחדים לשובת הכלל! משה האבמאן בשם לשכת המזרחי לגליציא ולבוקובינה — סטאניסלבוב.

אל החברות והמוסדות העברים!

אנו מבקשים בזה את החברות והמוסדות בכל המקומות, העיבדים במקצועיה השפה והחברות העברית וההנדס העברי, כי יואילו נא להודיענו בתמידות על אדות מהלך עבודתם ופעולותיהם, ולהמציא לנו פרוטוקולים של ועידותיהם ומועצותיהם. בהוסר זה נשתמש להדיעות מהתנועה העברית, שאנו מפרסמים מוסר לזמן בעתונות המערבית, בכדי לתת להקהל היהודי בארצות המערב מושג נאמן ע"ד הפעלים וההחיות החשובים של תנועת-התחיה העברית.

הועד המרכזי של ההסתדרות לשפה ולתרבות העברית. ברלין, יום ו' לירה מרחשון התרע"א.

הכתבת:

Organisation für hebräische Sprache und Kultur.
Berlin-Charlottenburg, Kantstr. 93.

מעמק הלב אביע במז"ט לרעי הרב החוב מר משה לייטער בהתייג אבדיק דינויוב לקבל הרמנא מהגאון מברון. זלמן טהיער.

אמרו נתחיל ראשון בכן אחיו ואחייב נתחיל בו, ובשביל לז"ט לקחו את כל רכוש סדום ועמורה וכו'. גם הפייטן ביוצר שחרית של ראש השנה יסד פיוטו על דרך המדרש הזה. והדבר קשה, כי לפי המסופר בתורה, המאורע לא בן היה, רק באשר מרדו מלכי סדום ועמורה כמלך עולם ורצו להשליך מעליהם עלו אסף הוא את המלכים, לעשות מלחמה את מלכי סדום, לנצחם ולהכניעם תחת משמעתו, ובאשר בבישו אותם, לקחו את כל רכושם, ועמדם גם את לז"ט ורכושו, אשר יש או בתוכם. ובמדרש הזה ובפיוט הזוכר הדבר בהפך כי המלחמה בלוש היתה ובשבילו לקחו גם את רכוש סדום. עוד יש להעיר, לכאורה איזה נסיון היתה המלחמה הזאת אצל אברהם, שתחשב בין עשרת הנסיונות? ויבואר כי רש"י מביא על הכתוב: ואם השמאל ואימיה: "בכל מקור אשר תישב אהיה לך לעזר, וסוף דבר הוצרך לו שנא' ויבוא רפלי"ש. הנה רואים אנהנו, שאברהם הבטיח ללוש, נאמנה, לעמוד לו למושיע בכל מקרה, לחלצהו ממצר למרחב, ועל אברהם החוב רבין לקיים מוצא שפתיו והבטחתו. ובאמת האיש הישר הנמוס יתקן לו מוצא שפתיו מחיי נשמתו ואיב היתה המלחמה הזאת לבי המדרש לנסות את אברהם אם יעמוד כדבריו ויקיים הבטחתו ואברהם בראותו הסכנה לא בעתתהו כל אימה, כי רבו אשר הבטיח ואשר כוונא בשפתיו, יקר היה לו מאימת המות במלחמה, ותחת כי מסר נפשו בשביל האבת זכה והצלחה, והציל את כלם. לפי זה הנסיון ברורומובן מעצמו, וגם הפדריא והפיוט מיושבים מעצמם על נכון, כי ר' בעל הסבות הסב את המלחמה לנסות אברהם.

אליהו דאוידאוויץ.

בבית המערכת של "המצפה" נמצאים הספרים האלה למכירה:

- דעמיניה, כלידת יופי תולדות הרבנים בלבוב ושאר גדולי ישראל שני חלקים K. — 4.
- רוקס, אזה למושב תולדות רבני אלטונא, האסבורג, וואנדסבעק (אח"י) 1.50
- דובין דר. שלמה השארת הנפיש 1.
- רזן עולם על כל מיני מסתדים בלמודי ח"ן או בתות התיות 1.
- פרס ויהודה על אמונות ודעות ומנהגים שקבלו אבותינו מאת הפדסים ורתיים 1.50
- האמונה בשתי רשיות ורשומיה בספרות ישראל 1.
- תהלת הכסילים הוצאה שניה עם תקונים והוספות מאת המחבר 2.
- ברוך שפינוזה ברגשי אהבת אלהים 40
- ספור יצירת העולם במעשה בראשית חרותי K. — 1.
- שני רוחות הפילוסופיא על אמונות השניות ודעות האחרות 1.
- סטערן, דר. שלמה רובין זיין לעבען אונד זיינע שריפטען (אשכנזית) 1.
- סחירי בל אלה בלי שבר המשלוח.

- 1) בן זאב י. ל. אוצר השרשים מעובד ע"י מ. שולבוים מעברית לאשכנזית K. — 5.
- 2) גרובסקי וקלויזנר, מלון של כים מעברית לאשכנזית ורוסית עם נוספות מלים חדשות מכורך הרד K. — 6.
- 3) גינציגע, דר. פובס י. ש. דר. האשכול מאסף ספרותי ומדעי, המשה הלכים תרניה פ"ה K. — 9.
- 4) גרבער, אוצר הספרות שנה שניה ורביעית, בל אחת K. — 3.

הריני מבקש לבית מסחר הספרים שלי קורספונדנט עברי שיש לו כתב יד יפה ומטיב לכתוב עברית. השכר לפי כשרונותיו. L. FORTGANG, KRAKAU.

סדר עולם זוטא

עם סדר תנאים ואמוראים השלם עפ"י כתיב, ט"ז פרקים. עם מבואי הערות ותקונים. מאת מנשה גראסבערג מטרענסמיא מחירו עם המשלח K. 5. מחברים ומו"ם אקה את ספרים בחלוקה. M. GROSBERG. 36 Rutland Str. Stepney. LONDON, E. England.

10 Kronen fällig!
kann jedermann auf leichte Weise verdienen. Senden Sie Ihre Adresse nur auf einer Postkarte an die Firma Jak. König, Wien VII/3 - Postamt 63

מהות המוסר

מאת ישראל סירקיס המחבר העברי הזה סלל דרך חדשה בפילוסופיה והוא מגלה תעלומות חכמה במסתרי נפש האדם. הוא הופש בל דיו הסבות, שגרמו את הרעות המוסכמות בתורת המוסר של סדר החברה. הוא מהפך את כל השקרים המוסכמים ומעמידם על אמתתם, קורא לכל ללל אנושי בשמו האמתי ומראה מקורו. המחבר הוא פילוסוף עמקן ובכ"ז בעל סגנון פשוט ומובן לבל, בכל פרק ופרק הוא מגלה המון אמתיות מפלאות ומחכימות. ספר בזה לא נכתב אתתוכנו זה מאות בשנים. המבר באוסטרי במסר להמצפה. מחירו 1.40 בתרים עם פרטא ע"י אדמיניסטרציה של המצפה.

חדשה בציונות

מנגינות בלויית הפסנתר
15 הוצאות (בנות 1—4 שירים) לשירי ציון שונים בעברית, יהודית וגרמנית מעבודות ע"י הפרופסור צ. אהרלך.
1 על מות הרצל II שושנה
2 משאת נפשי II יונה הומיה III אל"ט
3 בשדמות בית להם II נס ציונה III שירתאסיר
4 אם אשבחך II שיר ערש I, III שיר ערש II
5 דאם בענקען II אלף-בית
6 די זעהנזוכט
7 Fern im Osten II, Wacht auf I פאשפארט
8 התקוה Die Zeder II, III די שבועה IV די יודישע פרייהייט
9 Kennst du das Land II, Auf mein Volk I
10 צו הערצלס טודט (8 גרויסע זייטען)
11 הנוכה ליכט II גלות-מארש
12 ציון (פרוג) II הצות
13 פערוועלקט II סיינגט זיך ניט
14 נחנו עדים II נמשו צללים
15 אין זיין האנד II פריהלינג.
מחיר כל הוצאה 1 כתר גם במרקאות פרושפקט לכל דורש—הכתבת להמ"ל M. HUBNER, Nadwórna Galizien.

ש"ב יבוקש

האגדה "יודישע פֶּרְעֵאִינְגֶּנְג" בצירוף, העומדת על בסיס הדת, מבקשת ש"ב יר"ש ואשר לו תעודות מג' רבנים מובהקים. שכרו מארבעה עד המשה אלפים פרנק לשנה. כמז"כ יבוקש משגיה ומנקר יר"ש, שכרו מז"ח עד שלשה אלפים פרנק לשנה. הרוצים באחת המשרות האלו ישלחו העתקות תעודותיהם עד ט"ז כסליו לא יאוחר על כתובת יו"ד האגודה. CH. I. EISS Zürich III (Schweitz)

אנציקלופדיא עברית לכל מקצועות תורת ישראל, ספרותו ודברי ימיו בעשרה כרכים.

יצא לאור הכרך הרביעי, המכיל את הערכים מן האותיות ד' ה' ו' ז' ח'.

מחירו אצל המו"ל 3 דולרים-15 כתרים יהמשלם ע"י "המצפה" יקבלהו מאמריקה חפשי בעד 12 כתרים מכורך.

מיכטיגע, סאלידע פלאץ פערטרעמער געגען האָע פּראָוויזאָנען ווערען געזוכט. Niederländische Lebensversicherungs-Gesellschaft, Sub-Direction in Lemberg Löbel Taubes.

בל הקונה מינו את הספר הפנציונלי רב הענין חידות ההגדות הנפלאות על דבר עשרת השבטים בעד שני כתרים יקבל עמו יחד ספר טוב וגדול כמותו הנם וחפשי. בספר הזה יזכה רק מי שיקנה מעכשיו. שום יודע עברית ואהב ספרים אל נא יפסיד את שעת הבשר הזאת. — בזקיה (נאכנאדמע) אין בראי לשלוח בי מחיר דזקיה בבית הדואר 55 הלר.

ספר טוב הנם!

האמעל ורעסטוראציאן כשר
לבע"כ יהודים של
שלום אהרן ראזענטאל
בלבוב, רחוב רועזניצקא 13
טעלעפאן נ"ו 1314

ההוצאה החדשה והגדולה של הספר
בעברית, יהודית וגרמנית
מכילה 90 שירים.
שירי ציון

מחירו כעת 60 הלר.
על ניר מהודר 1 כתר.
שירי ציון העברים 30
כסף מראש גם במרקאות. הכתבת להמ"ל:
M. HUBNER, Nadwórna Galizien.

Wundervolles für Bruchleidende!

K. k. patentirtes
(Patentnummer 41589)
Radikal abhilfliches Bruchband.
Kleinste Dimension, geringstes Ge-
wicht, ohne Feder oder Metall,
schmerzlos, ohne Druck wirkend.
Anfragen mit Retourporto an:

M. KANTROWIEZ, PODGÓRZE,
Galizien.

יצאו לאור שני ספרים:
א "המישור"
להבין את כל המטרות משי החבנה
ישבתכי הקודש כפשוטם משי, במקום
שלא עמדו הפשטנים הראשונים או
האחרונים על הפשט הנכון.
ב "אשכולות הגפן"
שירים על כל תנ"ך.
מאת

יצחק זאב כהנא (יזכיה)
מחיר כ"א 2 K., שניהם יחד 3.50 עם
המשלוח. להשיגם אצל המחבר:

W. Kahane Kozowa (Galizien)

יצא לאור
פירוש על משלי לרבנו יונה גרונידי
על פי כתב-יד אקספורד עם מבוא על
קורות ימי חי המחבר והערות ומראי
מקומות מאת ד"ר אברהם לעווענטהאל,
רב בהמבורג.
מחירו 4 מארקים, לשלוח במזקם
ע"פ האדרסה
Rabbiner Dr. Löwenthal
Grindelallee 79 Hamburg 13

לתקון ספרים

בבית מסחרי הגדול נמכרים
קונטרסים בודדים מכל הש"ס
דפוס ראם בוולנא. מכל מסכת אוכל לסבור את
עשרת הקונטרסים הראשונים. כל אחד מהזיק
ד' דפים, מחיר כל קונטרס עשרים העלער
מלבד הפארטאן, כן יש לי בבית מסחרי הגדול
כל מיני ספרים מכל הדפוסים. הכל בכריכות
טובות וחזקות למיניהם. קונים פרטים ומיס יפנו
נא אלי בדרישותיהם. ואמלא הפסע על צר היותר
טוב. גם נמצא אצלי, ברוינע שאפלעדער בשביל
כורכי ספרים. מחיר קילוגרם 6.50 כתרם

SALOMON NEUMANN
Buchhandlung Tarnow

Wyd.: { **Naftali Hof**
S. M. Laser
Odpowiedzialny redaktor: S. M. Laser.
Drukiem M. Lenkowicza w Krakowie.
Bożego Ciała 22.

כשרה זערכווארען-פארק

A. Finkelstein, Lemberg, Gołuchowskipl. 2.

ליעפערט אלע סארטען זערכווארען, בעסטע כשרה דעליקאטעסע. די פארק איז
לויט דען מאדערנסטען בעהעלפען אינגערעכטעט. ווי עלעקטרישע קראפט א. ז. וו.

אונד ערצייגט נור פרימא-ווארע

בהכשר הר"ה ר' משה באב"ד האב"ד פה.

Erstes und Grösstes
Gramophonhaus
JOSEF WECHSLER
Engros & Endetail
Lemberg, Sykstuska 2. Krakau, Grodzka 71.

גענעראלפערטערטער דער גראמאפאן אקציען - געזעלשאפט
מיט מארקע שרייבענדער ענגעלי
גרעסטעס לאגער פאלנישער, דייטשער, העברעאישער אונד
יודישער פלאטען מיט מארקע ענגעלי.
20.000 פלאטען ערסמגרעסטער קינסטלער
שטעטס אם לאגער
רעפעראטורמילע אונד ווערקשטעטעטע אם ארטע בעסטע אומטויש-
בעדינגונגען. — פרייזקאטאגאנע גראמאפאן אונד פראנקא.
לעבער, טעלעפאן II 2033
אקוי, טעלעפאן 461

M. Gutwirth, Krakau
MOSTOWA 3.
liefert Knochenmehl und
Thomasmehl in jeder
Gehaltslage zu sehr billigen
Preisen.

הבירה היותר גדולה
של
ספרים עבריים ודפוסים של
L. FORTGANG, Krakau
היא בבית-מסחר הדפוסים של
דקטורניוס 2-3 ספקיות העברית
4-2 ספקיות הודונגית
ישולחו בק"מ 20 הלר במרקאות.
לקונים הנ"ל

לעזען אונד מערקען.

דיא דענקבאר בעסטען שאנצען צור ערלאנגונג איינער הייראטס-אויס-
שטאמונג לויט גרעסטע דער זיך פערמעהרענדען מיטגלידערצאהל, בעטעט דער

Wohlfahrtsverein z. Heiratsausstattung jüd. Mädchen in Tarnów

דערזעלבע האט וואהרענד דער קורצען צייט זינעס בעשטאנדעס צירקא 20.000
קראנען אויף הייראטסאויסשטאמונג בעצאהלם. עט צור זיכערונג דער הייראטס-
אויסשטאמונג לאנגערצאהלענדער מיטגלידער איינען אייזערען פאנד געגרינדעט.
אויף וואונש ווערדען פאן דער קאנצליריי **בערנהארדינערגאסע 1**
אויסקיג פטע אונד דרוקסארטען ערטיילט.

הסתדרות אמנה.

(KREDIT-UNION)
סניף חדש בקראקא רחוב גראדזקא 32
המשרה פתוח בכל יום משעה 9 עד 1 לפני הצהרים ומן 3 עד 6 אח"צ.
בישבת ויו"ט סגור.
תכלית מוסד הבנק הזה ישל אגודת-שותפים גדולה היא להרים המצב
הכלכלי של יהודי גליציה במתן הלוואות בזול, תמיכת כל התאמצות להסתדר.
המתגלה באיזה מקצוע כלכלי, וביחוד ביסוד מחסוני תעשייה ואגודות כלכלה
מכל המינים ועזרה כדרך בנקים מרכזים במפעלי עסקים של סוהרים ובעלי
מלאכה יהודים.
הגנו מזמינים את אחינו ככל מקום שהם, לקנות מניותינו בנות 25 כתרם.
ולהפקיד אצלנו פקדונות כסף
נגד 4 אחוזים ממה עסקא.
הנהגת הקרדיט-אוניון.

מכתבי הוראה נרפסים

הריני ונתכד להודיע, כי ונתכתי
הוראתי לטפה העזרית, שכבר
הקפיקו להתפקט צעולם וטובו ככר
לנוהדורות רבות, אפשר עתה להזניק
צטפה הוראה יהודית גם נדפסיס.
צא שכנזית חין לי לנ"ע חלל
חויטוגרפסיס.

ונכתתי הוראתי נותנים לכל אחד
את האפשרות, לכתוב לו את הטפה
העזרית על צריה צונן קלר וצוולחאות
ונטות. רצוי התלוננים נהן לי את
היכלת להזייל את נחירם עד
כדי כתר צנד ונתכז אחד. צבדי
להיות צטוח שלל יאצדו הונכתזיס
צדרך טוז צלטה וינד K. 4.35
ולקבל חרצטה וונכתזיס צצ"ח
צאחריות. ונטוונה וונכתזיס וונטלה
דוני האחריות עלי. נחיר קוונפלט
שלל של צ"צ הונכתזיס לנפרט רק
26 K. פרוסקפקט ונפרט הנני קולח
ח"ס.

S. WALKOWSKI KRAKAU
Postfach 119 (Miodowa 16)

געזעפעטט.

ראדעס אונד געקאכטעס פערזענדעט
כשר טעגליך פרישעס לפסח
Juda Zins, Husiatyn, (Galtzien)
פרייזע אונד הכשרים מהרבנים הגאונים
מבערזאן, מפרעמיסלא ומסמיר זענדע אויף
פערלאנגען.

**ספרים יקרים
בהצי הנם**

באשר בדעתי לצאת מן מסחר ספרים
ישנים, ע"כ הדפסתי זה עתה רשימת
ספרים ישנים ישבתי מסחרי והורדת
מחירם כמעט עד החצי ממחיר הקודם וכל
הקודם זכה. הרשימה תשולח הפשי לכל
דורש.

J. LIPSCHUTZ
1 Finch st, Brick Lane, London, E.

ספרי יעבין.

- תולדות ישראל.**
- מחיר חלק א' (עד מות שאול) K. 4.80
 - " חלק ב' (עד מות חזקיה) 4.80
 - " חלק ג' (עד אלכסנדר מקדון) 5.40
 - " חלק ד' (עד הורדוס) 4.40
 - " חלק ה' (עד החרבין) 4.40
 - " חלק ו' ב' ברבים (התנאים) 8.40
 - " חלק ז' עד קץ רום קרן
 - התורה במורה 5.40

תוצאת החמיטות וההקיקות,
שנתגלו בארצות הקדם, המעידות על
קדמות התורה ושאר כה"ק (הוספה לח"ג
של תולדות ישראל ונמכר גם בפ"ע)
70 הלר.
מקור הברכות.
התפלות, הקריאות וכל חלקי הסדר
למיניהם ולתולדותיהם מראשית יסודתם
4 כתרם.

גם שאר ספרי המחבר וספריו רובם כרשותו
החדשה:
W. JAWITZ, BERLIN N. 24.